

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 22 (1089)

Субота, 26 мая 1956 года

Цана 40 кап.

Энтузіясты культурнай работы

Агітатар

У гэты веснавы вечар Уладзімір Несцярук загідаў пачатковую школу, пона затымаўся ў калгасным клубе. Ён уважліва перачытаў матэрыялы і дакументы XX з'езду партыі, рыхтуючыся да чарговай гутаркі.

Лепшы кіяскёр

Вось ужо шэсць год, як настаянік Уладзімір Несцярук працуе агітатарам у нашай арцелі. Пасля з'яўлення ў школе ён абходзіць вёску, заходзіць на ферму, распытае, як жыюць людзі.

Самадзейны мастак

У фальё Эксанавіцкага абласнога тэатра эканаваліся карціны, эцюды, акварэльныя малючкі старога гомельскага мастака.

Тэатральны сезон набліжаецца да заканчэння. Адно калектывы ўжо выехалі на гастролі, другія рыхтуюцца да паездкі, трэція ідуць у адпачынак.

Што-ж новага прынеслі мінулы сезон для ўзабагацэння нашата тэатральнага мастацтва і, самае галоўнае, для гледача?

Неважкіх і адзначыць, што ў гэтым годзе адкрыўся Рэспубліканскі тэатр новага гледача, які за невялікі час існавання ўжо заняў увагу дзяцей і юнацтва.

Рыхтуючыся да XXII з'езду КПС і XX з'езду КПСС, тэатры нашай рэспублікі асабліва ўвагу звярнулі на тое, каб савецкая п'еса заняла трывалае месца ў іх рэпертуары, і ў гэтым яны дамагліся істотных поспехаў.

Гледачы добра прынялі спектаклі «Крамлёўскія куранты» і «У добры час!» (тэатр імя Я. Купалы), «Персанальнае справа», «Звычайны чалавек» (Рускі тэатр імя Горкага), «Як гартвалася сталь» (Тэатр юнага гледача).

Тэатр імя ЛКСМБ упэўнена на беларускай сцэне паставіў спектаклі «Олего Дундзіч» і «Першая вясна». І абласныя тэатры ўключылі ў свой рэпертуар лепшыя творы савецкай драматургіі.

Амаль кожны з іх паставіў за гэты сезон чатыры — пяць спектакляў на п'есах, якія напісаны на матэрыяле нашага савецкага жыцця.

Упершыню на беларускай сцэне ў гэтым сезоне з'явіліся спектаклі на п'есах драматургаў Югаславіі і Польшчы («Доктар» і «Мараль пані Дульскай»), паставленыя ў тэатрах імя Горкага, імя Я. Купалы і ў Гродзенскім тэатры.

Значна павялічыўся і той факт, што ў мінулым сезоне паставілі шэсць спектакляў на п'есах беларускіх драматургаў — «У ціхім завулку» А. Маўзона, «На крутым паверху» К. Губарова, «Андрэй Лабанюк» А. Гутковіча і Ф. Кабуцкага — інсцэніроўка па раману «Шукальнікі» Д. Грэнана, «Шчасце» І. Дорскага, «Біс таварыша» С. Спалашова і М. Барозкі, «Снічкі» П. Раманава.

Апошнія дзве п'есы напісаны маладымі драматургамі. Хоць творы гэтыя не пазбаўлены істотных мастацкіх недахопаў, але тэатры зрабілі іх на сваёй сцэне; яны тым самым стымулявалі далейшы рост маладых сіл беларускай драматургіі.

Усё разам узятая складае даволі станоўчае ўражанне аб выніках гэтага сезона, калі яшчэ дадаць, што за гэты час паставілі спектаклі на п'есах рускай і зарубежнай класікі. Праўда, сярэд новых п'есаў больш спектакляў і не высокай якасці («Машына» — Рускі тэатр «Зыгвалы» — тэатр імя Я. Купалы і інш.).

Вынікі сезона маглі-б быць яшчэ больш значнымі, калі-б тэатры мелі шырокі выбар новых п'ес. Справа ў тым, што большасць савецкіх п'ес, паставленых у гэтым сезоне, напісаны даволі даўно.

«Крамлёўскія куранты», «Прафесар Палежаў», «Грак — птушка вясення», «Маці сваіх дзяцей» і некаторыя іншыя маюць ужо багату сцэнічную гісторыю. З новых п'ес можна толькі назваць «Персанальную справу», «У добры час!», «Крамлёўскія куранты», «Крыштальную крыніцу» і «Шчасце».

Праўда, такіх спектакляў, як «Крамлёўскія куранты», «Прафесар Палежаў» ці «Грак — птушка вясення», патрэбны былі ў рэпертуары пры любой колькасці новых п'ес. Але нават пры самым абмежаваным выбары новых твораў не трэба было адзначаць у чатырох тэатрах стацьці такіх пераходаў, якія адзначыліся ў гэтым годзе.

Так ці інакш, імяталіся гледачы рэспублікі бачылі менавіта п'есамі, напісанымі ў даволі выкажэнні савецкай драматургіі. Асаблівае значэнне мае спектакль «Крамлёўскія куранты» ў новай рэдакцыі, які паказаў вобраз В. І. Леніна ў правільным гістарычным асяроддзі.

Агульнавядома, што творчыя поспехі тэатра абумоўлены ў першую чаргу высокакласнай драматургіяй. Цікава, добра напісаныя п'есы, якія праілі, даўно паставілі для пастаноўкі цікавых спектакляў. Трэба прызнаць, што ў аснове многіх п'есаў гэтага сезона была не вельмі высокая драматургія. Часткова гэта тлумачыцца тым, што некалькі арыгінальных спектакляў паставілі на п'есах пачынаючых драматургаў, якія з прычынаў малага драматургічнага вопыту не змоглі яшчэ даць поўназначны твор.

Некаторыя тэатры ў нагоні за лёгкім касавым поспехам пайшлі на кампраміс і знізілі патрабаванні да выбару п'ес.

Большыя патрабаванні тэатры маглі-б прад'явіць і да сярэдняй тэатры некаторых драматургічных твораў. Праўда, у гэтым сезоне ёсць спектаклі, якія ў некаторай ступені вызначаюць арыгінальны ражысёрскі і акцёрскі рашэннем.

Сярод іх можна назваць «Доктар» (жэнісёры І. Урліцаў і М. Сімак — Рускі тэатр), «Крамлёўскія куранты» (пастаноўка А. Рахленіна — тэатр імя Я. Купалы), «Персанальную справу» і «Мараль пані Дульскай» (жэнісёры А. Скібіцкі — тэатр імя Я. Купалы) і некаторыя іншыя, паставленыя як у рэспубліканскіх, так і ў абласных тэатрах.

У многіх жа пастаноўках не адзначаецца асаблівае намяганне ражысёраў п-своіму працягу п'есы і ўбачыць яе герою. У тэатрах пакуль што больш клопацца аб дробным жыццём чі проста натуральным падзеям асобных асобаў спектакля і мала працягваюць над яго сцэнічнай формай.

Ражысёры і акцёры часта блытаюць форму і фармалізм, а тэатральная крытыка не дапамагае правесці правільнае размежаванне паміж адным і другім разуменнем. Крытыкі за давальваюцца тым, што ражысёр і пастаноўчы калектывы правільна аразумелі ідэйную аснову п'есы і без памылкаў працяглі яе са сцэны. Яны, як правіла, не заклікаюць тэатральныя калектывы да пошуку арыгінальнай сцэнічнасці спектакля і даволі часта амістэрнуюць, а то і выхваляюць звычайны сцэнічны гледзішч. У гэтым адна з прычын шэрагу і стандарту многіх спектакляў, асабліва ў абласных тэатрах.

У сённяшнім нумары нашай газеты друкавацца артыкул ражысёра Гомельскага тэатра С. Гурчы. Яна сурныма заўважае, што ражысёр і акцёры абласных тэатраў абмежаваны ў магчымасцях стварыць сапраўды арыгінальны спектаклі, бо не маюць для гэтага ні часу, ні адпаведных умоў, калі вымушаны кожны месяц выпускаць новую прэмію. Наахвот дбаць аб майстэрстве і акцёрскай вышэйшай ступені за месяц не меней чым у 24—28 спектаклях, каб выканаць норму.

Пытанне аб завяршэнні планаў тэатраў і асабліва — абласных, даўно наспела. XX з'езд партыі заклікаў работнікаў літаратуры і мастацтва змагацца супраць скарэпеленых і шэрых твораў, але пры п'есе дзесяці спектакляў за год многія тэатры вымушаны зніжаць патрабаванні да майстэрства. Безумоўна, тэатры, якія працуюць у абласных цэнтрах, часам і самі вымушаны спыніцца з выпускам новых спектакляў, каб выканаць фінансавы план. Але хто іх прымуша сядзець у адным горадзе да везу на летнія гастролі? Чаму ў сярэдзіне сезона тэатры ў рэспубліцы не могуць на тыдзень ці два абмякнуць сваімі пляцоўкамі? Чаму не запусціць зноў, напрыклад, Гомельскі тэатр у Мінск, а адна з мініх тэатраў паслаць у Гомель ці іншыя месцы рэспублікі?

У кожным горадзе гледачы ахвотна пойдуча на спектаклі новага, прыздэкага тэатра. Пры гэтых умовах яе п'есаў было-б ганд прэмія адна за другой, а халіла-б 7 — 8 добрых спектакляў у год.

Дрэна і тое, што паміж тэатрамі рэспублікі няма ніякай творчай сувязі. Як правіла, тэатры не бачаць спектакляў адзін другога. Асабліва творчую дапамогу трэба аказаць абласным тэатрам. На з'ездзе Беларускага тэатральнага таварыства выказалася слушная думка, каб на прыёмку новых спектакляў у абласныя цэнтры пасылацца вопытныя майстры сцэны. Нават было прынятае рашэнне, але, як і многія п'есавыя гэтага з'езду, яно было забыта. Таварыства па-ранейшаму стаіць у баку ад надзеянага жыцця беларускіх тэатраў.

Значную дапамогу абласным тэатрам павіна аказаць Міністэрства культуры БССР. Ёсць поўная магчымасць сістэматычна паслаць у вобласці для кансультацый майстроў сцэны з калектываў рэспубліканскіх тэатраў. Нагрузка рэспубліканскіх калектываў невялікая, многія вядучыя акцёры маюць шмат вольнага часу, а іх вопыт так патрэбны абласным тэатрам. Нават у Мінску не наладжаны праграмы і абмеркаванні новых спектакляў работнікамі тэатраў. А чаго прапесці было-б і адзін з вядучых дзеяў паказваць тэатральны грамадскі спіцыялы новыя спектаклі і абмеркаваць яго. Асабліва сувязі тэатраў і з гледачамі. Канферэнцыя гледачоў, сустрачкі гледачоў з пастаноўчымі калектывамі і асобнымі майстрамі сцэны сталі назіваць рэдка з'яўля. А гледачы маглі-б многа чаго параіць для палепшэння якасці спектакляў.

Змагацца за высокую ідэйна-мастацкую якасць новых спектакляў — галоўны клопат усёй нашай грамадскасці.

Дэкада армянскага мастацтва і літаратуры

1 чэрвеня ў Маскве пачнецца дэкада армянскага мастацтва і літаратуры. У дэкадзе будуць удзельнічаць тэатр оперы і балету рэспублікі, тры драматычныя тэатры, сімфанічны аркестр і хор Арменіі, аркестр народных інструментаў, квартал імя Комітаса, эстрады аркестр, ансамбль песні і танца, студэнт Еранскай кансерваторыі, навучны харавы аркестр і іншыя.

Некаторыя тэатры ў нагоні за лёгкім касавым поспехам пайшлі на кампраміс і знізілі патрабаванні да выбару п'ес.

Большыя патрабаванні тэатры маглі-б прад'явіць і да сярэдняй тэатры некаторых драматургічных твораў. Праўда, у гэтым сезоне ёсць спектаклі, якія ў некаторай ступені вызначаюць арыгінальны ражысёрскі і акцёрскі рашэннем.

Сярод іх можна назваць «Доктар» (жэнісёры І. Урліцаў і М. Сімак — Рускі тэатр), «Крамлёўскія куранты» (пастаноўка А. Рахленіна — тэатр імя Я. Купалы), «Персанальную справу» і «Мараль пані Дульскай» (жэнісёры А. Скібіцкі — тэатр імя Я. Купалы) і некаторыя іншыя, паставленыя як у рэспубліканскіх, так і ў абласных тэатрах.

У многіх жа пастаноўках не адзначаецца асаблівае намяганне ражысёраў п-своіму працягу п'есы і ўбачыць яе герою. У тэатрах пакуль што больш клопацца аб дробным жыццём чі проста натуральным падзеям асобных асобаў спектакля і мала працягваюць над яго сцэнічнай формай.

Ражысёры і акцёры часта блытаюць форму і фармалізм, а тэатральная крытыка не дапамагае правесці правільнае размежаванне паміж адным і другім разуменнем. Крытыкі за давальваюцца тым, што ражысёр і пастаноўчы калектывы правільна аразумелі ідэйную аснову п'есы і без памылкаў працяглі яе са сцэны. Яны, як правіла, не заклікаюць тэатральныя калектывы да пошуку арыгінальнай сцэнічнасці спектакля і даволі часта амістэрнуюць, а то і выхваляюць звычайны сцэнічны гледзішч.

У гэтым адна з прычын шэрагу і стандарту многіх спектакляў, асабліва ў абласных тэатрах.

У сённяшнім нумары нашай газеты друкавацца артыкул ражысёра Гомельскага тэатра С. Гурчы. Яна сурныма заўважае, што ражысёр і акцёры абласных тэатраў абмежаваны ў магчымасцях стварыць сапраўды арыгінальны спектаклі, бо не маюць для гэтага ні часу, ні адпаведных умоў, калі вымушаны кожны месяц выпускаць новую прэмію.

Наахвот дбаць аб майстэрстве і акцёрскай вышэйшай ступені за месяц не меней чым у 24—28 спектаклях, каб выканаць норму.

Пытанне аб завяршэнні планаў тэатраў і асабліва — абласных, даўно наспела. XX з'езд партыі заклікаў работнікаў літаратуры і мастацтва змагацца супраць скарэпеленых і шэрых твораў, але пры п'есе дзесяці спектакляў за год многія тэатры вымушаны зніжаць патрабаванні да майстэрства.

Безумоўна, тэатры, якія працуюць у абласных цэнтрах, часам і самі вымушаны спыніцца з выпускам новых спектакляў, каб выканаць фінансавы план. Але хто іх прымуша сядзець у адным горадзе да везу на летнія гастролі? Чаму ў сярэдзіне сезона тэатры ў рэспубліцы не могуць на тыдзень ці два абмякнуць сваімі пляцоўкамі? Чаму не запусціць зноў, напрыклад, Гомельскі тэатр у Мінск, а адна з мініх тэатраў паслаць у Гомель ці іншыя месцы рэспублікі?

У кожным горадзе гледачы ахвотна пойдуча на спектаклі новага, прыздэкага тэатра. Пры гэтых умовах яе п'есаў было-б ганд прэмія адна за другой, а халіла-б 7 — 8 добрых спектакляў у год.

Дрэна і тое, што паміж тэатрамі рэспублікі няма ніякай творчай сувязі. Як правіла, тэатры не бачаць спектакляў адзін другога. Асабліва творчую дапамогу трэба аказаць абласным тэатрам. На з'ездзе Беларускага тэатральнага таварыства выказалася слушная думка, каб на прыёмку новых спектакляў у абласныя цэнтры пасылацца вопытныя майстры сцэны. Нават было прынятае рашэнне, але, як і многія п'есавыя гэтага з'езду, яно было забыта.

Таварыства па-ранейшаму стаіць у баку ад надзеянага жыцця беларускіх тэатраў.

Значную дапамогу абласным тэатрам павіна аказаць Міністэрства культуры БССР. Ёсць поўная магчымасць сістэматычна паслаць у вобласці для кансультацый майстроў сцэны з калектываў рэспубліканскіх тэатраў.

Нагрузка рэспубліканскіх калектываў невялікая, многія вядучыя акцёры маюць шмат вольнага часу, а іх вопыт так патрэбны абласным тэатрам. Нават у Мінску не наладжаны праграмы і абмеркаванні новых спектакляў работнікамі тэатраў.

А чаго прапесці было-б і адзін з вядучых дзеяў паказваць тэатральны грамадскі спіцыялы новыя спектаклі і абмеркаваць яго. Асабліва сувязі тэатраў і з гледачамі. Канферэнцыя гледачоў, сустрачкі гледачоў з пастаноўчымі калектывамі і асобнымі майстрамі сцэны сталі назіваць рэдка з'яўля. А гледачы маглі-б многа чаго параіць для палепшэння якасці спектакляў.

Змагацца за высокую ідэйна-мастацкую якасць новых спектакляў — галоўны клопат усёй нашай грамадскасці.

Дэкада армянскага мастацтва і літаратуры

1 чэрвеня ў Маскве пачнецца дэкада армянскага мастацтва і літаратуры. У дэкадзе будуць удзельнічаць тэатр оперы і балету рэспублікі, тры драматычныя тэатры, сімфанічны аркестр і хор Арменіі, аркестр народных інструментаў, квартал імя Комітаса, эстрады аркестр, ансамбль песні і танца, студэнт Еранскай кансерваторыі, навучны харавы аркестр і іншыя.

Некаторыя тэатры ў нагоні за лёгкім касавым поспехам пайшлі на кампраміс і знізілі патрабаванні да выбару п'ес.

Большыя патрабаванні тэатры маглі-б прад'явіць і да сярэдняй тэатры некаторых драматургічных твораў. Праўда, у гэтым сезоне ёсць спектаклі, якія ў некаторай ступені вызначаюць арыгінальны ражысёрскі і акцёрскі рашэннем.

Сярод іх можна назваць «Доктар» (жэнісёры І. Урліцаў і М. Сімак — Рускі тэатр), «Крамлёўскія куранты» (пастаноўка А. Рахленіна — тэатр імя Я. Купалы), «Персанальную справу» і «Мараль пані Дульскай» (жэнісёры А. Скібіцкі — тэатр імя Я. Купалы) і некаторыя іншыя, паставленыя як у рэспубліканскіх, так і ў абласных тэатрах.

У многіх жа пастаноўках не адзначаецца асаблівае намяганне ражысёраў п-своіму працягу п'есы і ўбачыць яе герою. У тэатрах пакуль што больш клопацца аб дробным жыццём чі проста натуральным падзеям асобных асобаў спектакля і мала працягваюць над яго сцэнічнай формай.

Ражысёры і акцёры часта блытаюць форму і фармалізм, а тэатральная крытыка не дапамагае правесці правільнае размежаванне паміж адным і другім разуменнем. Крытыкі за давальваюцца тым, што ражысёр і пастаноўчы калектывы правільна аразумелі ідэйную аснову п'есы і без памылкаў працяглі яе са сцэны. Яны, як правіла, не заклікаюць тэатральныя калектывы да пошуку арыгінальнай сцэнічнасці спектакля і даволі часта амістэрнуюць, а то і выхваляюць звычайны сцэнічны гледзішч.

У гэтым адна з прычын шэрагу і стандарту многіх спектакляў, асабліва ў абласных тэатрах.

У сённяшнім нумары нашай газеты друкавацца артыкул ражысёра Гомельскага тэатра С. Гурчы. Яна сурныма заўважае, што ражысёр і акцёры абласных тэатраў абмежаваны ў магчымасцях стварыць сапраўды арыгінальны спектаклі, бо не маюць для гэтага ні часу, ні адпаведных умоў, калі вымушаны кожны месяц выпускаць новую прэмію.

Наахвот дбаць аб майстэрстве і акцёрскай вышэйшай ступені за месяц не меней чым у 24—28 спектаклях, каб выканаць норму.

Пытанне аб завяршэнні планаў тэатраў і асабліва — абласных, даўно наспела. XX з'езд партыі заклікаў работнікаў літаратуры і мастацтва змагацца супраць скарэпеленых і шэрых твораў, але пры п'есе дзесяці спектакляў за год многія тэатры вымушаны зніжаць патрабаванні да майстэрства.

Безумоўна, тэатры, якія працуюць у абласных цэнтрах, часам і самі вымушаны спыніцца з выпускам новых спектакляў, каб выканаць фінансавы план. Але хто іх прымуша сядзець у адным горадзе да везу на летнія гастролі? Чаму ў сярэдзіне сезона тэатры ў рэспубліцы не могуць на тыдзень ці два абмякнуць сваімі пляцоўкамі? Чаму не запусціць зноў, напрыклад, Гомельскі тэатр у Мінск, а адна з мініх тэатраў паслаць у Гомель ці іншыя месцы рэспублікі?

Вось ужо шэсць год, як настаянік Уладзімір Несцярук працуе агітатарам у нашай арцелі. Пасля з'яўлення ў школе ён абходзіць вёску, заходзіць на ферму, распытае, як жыюць людзі.

Неяк Уладзімір Рыгоравіч дэдаваў, што брыгадзір не задаволены калгаснай Марыя Рудкай. Ён вырашыў зайсці да яе ў дом.

«Добра, што вы прыйшлі, — узрадаваўся Рудка. — Паглядзіце, якая Арсен Сямёнавіч, наш брыгадзір. Я выконвала па дзве нормы на апаўчэнай ільну і конопляў, а ён чамусьці не налічыў мне за гэта працадзень».

«Не хвалюйцеся, — супакойце яго агітатар. — Я асабіста паглядару аб гэтым з брыгадзірам».

На жаль, гэтая размова не прынесла жаданага выніку. Брыгадзір ухіляўся ад прамога адказу, прыводзіў розныя довады ў апраўданне сваіх учынкаў, нават зняважыў калгасніцу. Праз некалькі дзён агітатар расказаў аб незаконным паводзіках брыгадзіра на пасяджэнні правлення калгаса.

Пасля правяркі фактаў калгасніцы былі наліжаны праданні і выдалены грашовы аванс, а брыгадзір быў зняты з працы.

Адначасна калгаснікі расказалі агітатару, што на нархтоўцы і вывазі арышчых угнаенняў існуе ўраўняўка. «Адны працуюць добра, другія — горш, — гаварылі хлэбаробы, — а атрымаваюць наогул нічога».

«Хіба за перавыкананне норм вам не выдаюць дадатковага аплату? — спытаў Несцярук».

Дзякуючы імпаўнію агітатара пытанне было вырашана. Праўленне калгаса налічыла і выдала калгасніцам дадатковую аплату.

Ідучы насустрэчу пажаданым калгаснікам, партыйная арганізацыя калгаса арганізавала гурткі па вывучэнню матэрыялаў XX з'езду КПСС. Кіраўнікі гурткоў зацверджаны лепшыя агітатары, у тым ліку Уладзімір Несцярук. Ён працуе ўжо некалькі зяняткаў. За якую-б справу ні браўся, Несцярук выконвае яе з уласнай уягой энергіяй, з пачуццём высокай адказнасці.

Н. АСОУСЬКІ, сакратар партарганізацыі калгаса «Комсамоль» Пятрыкаўскага раёна.

Так бывае часта

У Радзювіцкім раёне Маладзечанскай вобласці ўвайшоў пакупнік. Дзеявіта гледзеўшы галатэарыйныя тавары, расстаўляў іх на паліцах, абутак, адзенне, ён пахмура, нібы незнарок, сказаў прадаўцу:

«Летась я атрымаў на працягу многа збожжя, гародніны, фруктаў. Каля 10 тысяч рублёў выдалі грашамі. Цяпер прыеду ў раён — задохду ў раймаг: хачу прыемнік купіць або радыё. Калі ні прыду — усё няма».

Прадавец па-сброўску ўсімхаецца і спачувальна ўдзімае: «Хіба вы адліт? Гэтымі днямі прывяжучы яшчэ, Задохце!».

Гэты прыклад не адзінак. Узрастаюць патрэбы ў культуры, рэччэ хатняга ўжытку. Запатрабаваны калгаснікі адалавальныя ў асноўным спажывецкай капернацыі. Толькі сёлетра раймагамі і культурмагі рэспублікі праддэна калгаснікам звыш 11 тысяч радыёпрыёмнікаў і каля тры тысяч радыёў «Р-7».

У апошні час значна павялічыўся попыт на пільна, матэрыялы, веласіпеды. У першым квартале гэтага года сельскаму пакунку праддэна 605 пільна і 20 тысяч швейных машынаў. Калгаснікі толькі Мінскай, Маладзечанскай і Гомельскай абласцей купілі 250 тэлевізараў. У першым квартале гэтага года культурмагамі і раймагамі рэспублікі праддэна культурваараў больш чым на 50 мільянаў рублёў.

І. САРОКІНА.

Гомель

В. КРАЎЦОУ.

Гомель

Гомель

Гомель

Гомель

Гомель

Гомель

У фальё Эксанавіцкага абласнога тэатра эканаваліся карціны, эцюды, акварэльныя малючкі старога гомельскага мастака.

У фальё Эксанавіцкага абласнога тэатра эканаваліся карціны, эцюды, акварэльныя малючкі старога гомельскага мастака.

У фальё Эксанавіцкага абласнога тэатра эканаваліся карціны, эцюды, акварэльныя малючкі старога гомельскага мастака.

У фальё Эксанавіцкага абласнога тэатра эканаваліся карціны, эцюды, акварэльныя малючкі старога гомельскага мастака.

У фальё Эксанавіцкага абласнога тэатра эканаваліся карціны, эцюды, акварэ

Спектаклі коласаўцаў

Мы заўсёды радуемся, што тэатр імя Якуба Коласа працягвае апэратыўнасьць у выбары і стварэнні рэпертуару арыгінальнага і рознастайнага па жанравых прыметах, тэматыцы. У гэтым сезоне ён першы ў краіне паставіў п'есу С. Смірнова «Крэпасць над Вугам»; ва ўласнай ініцыятыўнай ён паказаў паназірнікам твор Д. Гранаіна «Шукальнікі» (п'еса напісана «Андрэй Лабанаў»). Тут першынню на беларускай сцэне ўбачылі святло рампы адзін з лепшых твораў польскай драматургіі — «Мараль пані Дульскай» Г. Залпольскай. Апошнія два спектаклі па ідэйна-мастацкаму значэнню займаюць важнае месца ў жыцці тэатра.

★
Уд. НЯФЕД
★

раз стрымлівае яго, а часамі падштурхоўвае на барацьбу. У п'есе ж і спектаклі гэты цікавы характар не раскрыты. Барысаў выконвае ў асноўным службовую ролю.

Неважліка на тэксце роля перадавага рабочага майстра Наумава знайшла ў спектаклі пераказнае ўвасабленне. Акцёр З. Вялікі надаў вобразу жывымі рысамі і паказаў чалавека ўдзялівага, ставага, які ўмеў смела адстойваць свае погляды на жыццё.

У спектаклі паказаны вобраз галоўнага інжынера, які не адразу прыходзіць да разумення ўсёй сур'ёзнасці ацэнак Лабанава, але пасля станаўлення актывізмам абаронца Андрэя. Каб вобраз галоўнага інжынера занаў належнае месца ў спектаклі, акцёру Я. Буракоў трэба яшчэ направаць над нагляданнем характара, над больш пераказаным паказам псіхалогіі гэтага чалавека, асабліва ў сэрцы чакання вынікаў выпрабавання працы прыбора, створанага Лабанавым.

Запамінаецца цікавы характар Майі Усцінай (Г. Арлова). Артсцістэ можна выказаць бадзі, азінае пажаданне — больш выстоўна вырашаць сіцы, у якіх Майя выступае ў ролі спецыяліста-інжынера, памытаючы, што яна ўсё-ж загадала лабараторыяў. Пакуль-жа Майя — Арлова хутэй ацэнка студэнткай-практыканткі, чым інжынерам, якому даручылі адказаць заданне.

Удалае выкананне І. Матусевічам ролі Крыніцкага. Акцёр псіхалагічна праўдзівя паказвае наступным пераход гэтага чалавека ад скептычнага, халоднага наэралістычна да актывізнага ўдзелу ў барацьбе на бачу Лабанава.

Для гледача, які прымык бачыць В. Падцёскага ў ролі герою, вытупленне ў вострахарактарнай ролі Далгіна было нечаканым. Далгізім — прымяна нечаканым. Акцёр дамагаецца поўнага вынавага і ўнутранага пераўвасаблення. Ён адмовіўся ад вярстання ўласнай ямы раней манерай размаўляць, хаціць і стварыў характар зусім новым і арыгінальным. У вобразе Далгіна акцёр увасобіў тыповы рысы чыноўніка і бюракрату. У Далгіна падкрэслена дэмавіны выгляд, ён заўсёды спамятае, у руках у яго пішчынны тоўсты партфель, перапоўнены скарпамі. Гэты вобраз намалюваны якімі сатырычнымі фарбамі, якія выкрываюць сапраўднае сутнасць шкурніца.

Да групы праціўнікаў Лабанава далучаецца і прафесар Танкоў, які працуе над той-жа праблемай, што і Лабанаў, і таму імяцца пераходзіць завяршэнню работы свайго маладога саперніка. С. Спальскаму вартэ звярнуць увагу на пошкі больш тонкіх і выразных сродкаў ў барацьбе Танкова супраць Лабанава.

Які характар жонкі Далгіна. Гэтыя Штаніна — узрадлачана, грубая, зайздросна жанчына, яна сур'ёзна ўзрунена, што дзеці па іных разбіраецца ў жыцці, і таму схільна рабіць катэгарычныя выданы і заклучэнні.

Выступленне З. Баняпелі ў ролі жонкі Патапенкі Лізы і Е. Мацісвай ў ролі Рыты дазваляюць гаварыць аб роспе майстэрства артсціста. Звяртае на себе увагу ўдзялівае распарадка выканання псіхалагічных малюнкаў гэтых вобразаў.

Спектаклі глядзіцца з напружаннем. Пады развіваецца на нарастаючай лініі, востра прыходзіць барацьба не толькі актывістаў, але і прычыноў розных поглядаў на пату рэалізацыі.

Калектыву працаваў над стварэннем спектакля з захваленнем. Гэта і вылікае ў адда гарачую рэакцыю гледачоў.

П'еса Г. Залпольскай «Мараль пані Дульскай» (рэжысёр А. Скібіцкі) арыгінальна прынявова правільнае, ярые вытупленне. Паспеху спектакля садзейнічае добры пераказ п'есы на беларускаму мову, зроблены М. Татурам.

Дэясне адбіваецца ў машынамі доме, у якім гаспадарыць пані Дульская. Яна выдзе ўсё гаспадарку, імкнучыся накіцца любымі сродкамі. Усё ў сям'і — не толькі непрыязнасці дачкі Гэсі і Майі, але і муж Феліца — надначалываецца Дульскай. Нават на выхаванне дачкі ўплывае толькі май. Але пры ўсёй цвёрдасці і дэспатычнасці пані Дульскай яшчэ мацней за яе. Яна нічога не можа зрабіць з п'ніцам і рапуснікам — сынам Зышкіна. Зышкіна разумее і дзіцым жывіць наводе законаў Дульскай, і яго наводзіць а'ўдзялівае свосабавым пратастем супраць гатых законаў. Справа даходзіць да таго, што Зышкіна, пасварыўшыся з май, аб'яўае аб сваім рышнім адзінца са служажкай Ганкай. Але пратэст Зышкі працівае янавога. Ён гаджаецца з прабывай май. адмаўляецца ад Ганкі. Усё ўдзяліць у сваю ранейшую каліну. Пані Дульская глыбока задаволенна тым, што ўсё ўдзяліла, і людзі не змогуць цямаліцца з іх.

Рэжысёр А. Скібіцкі раскрывае п'есу, як вострую сатыру на мяшчанства, абыватальства, асінае высьмеяе лядоў тылу Дульскай. Іх паказанне мараль. Да гэтага рэжысёр карыстаецца прыёмам перавалічання, ярыя тэатральнасці.

Цэнтральную ролю п'есы ўвасабае актывіста Е. Радзюскага. Дульскае ў спектаклі — жывы, яры вобраз вадзічэй мяшчаніна. Яна адчувае сабе гаспадыняй становішча. Дульскае — Радзюскага каманду ўсім у доме, ўказваючы, хто і што павінен рабіць. Па ўсім відзе, як яна захлываецца сваёй уладай. Дульскае крывадушніцае, прымятае добраздзейнай. Е. Радзюскага паказвае, што Дульскае робіць гэта пшыра, з поўным усладаннем таго, што справа не ў тым, каб не зрабіць гэта, а ў тым, каб воё было «штыта-крыта».

У Дульскай — Радзюскага ёсць многа ярых сцы, у якіх асабліва выразна вытупае яе маішчанская сутнасць. Гэта спына адзекі з Ганкі, фінальная сцына з першага акта, у якой Дульскае смядуе, як будзе атрымаць павышаную аплату за кватэрантаў, і некаторыя іншыя.

Вобраз Дульскай сатырычным, яры. Ён вылікае асудальныя смых гледача. Але

нам адзаспа, што вобраз некалькі трапіць ад таго, што сама артсціста, высьмеяваючы Дульскае, часам настолькі захлываецца, што гэта ўжо выгледзе самавыкрыццём, заходачы да парушэння жыццёвай праўды.

Арыгінальным вобразам Феліца Дульскага арымаюць ў артсціста П. Сяргейчыка. Феліца ў п'есе дадзена толькі адна фраза. Але акцёр мімічнай іграй стварыў настоўнае яны і глыбокі вобраз, што ніякіх слоў больш і не патрабуецца. Феліца — Сяргейчык поўнасьцю задаволены ходам жыцця, пры ўсім яму няма патрэбы самому думаць пра гаспадарку або пра дачку. Галоўным яго клопатам — палюбы вышываць грошай у жонкі і праціць іх у пшыку. Воё чаму ў прысутнасці жонкі ён заўсёды маішчыць, трымаецца ніка і прыстойна. Але мы адчуваем, што гэта ён таі маішчы і ціка дома. Калі-ж Феліца трапіць ў кампанію саўбываціка, у яго, безумоўна, развіваецца азык.

Акцёр М. Федароўскі ў ролі Зышкі добра перадае свосабавіную «буру ў пшыку» вадзіць гэтага «рыцара на часіну». Часамі адзаспа, што Зышкіна знойдзе ў сабе сілы парваць з такім жыццём, вырвацца з душыня, затхлай атмасферы. Але гэта толькі адзаспа. Зышкіна нібы шырога замыхаецца, але яго рука басельна знамае ў паветры. Ён не ведае, ці можна жыць ітакім, і ў выніку прымаецца з жыццём. Дамадываючы перспектыву герою, можна меркаваць, што ён пойдзе па шляхах свай май або ў крайнім выпадку — па шляхах банкі.

Праціваць работу М. Федароўскага цікава, халасна-б папарадзіць маладога актывіста ад прамернага захлывання вонкавай іграй, якая даіка не заўсёды намагавана ўнутраным станам герою.

Тэатральна яры вобраз старэйшай дачкі Гэсі стваряе артсціста Г. Арлова. Пажака ўваіць сабе болей вапрыноў і асіноў істоту, чым Гэса — Арлова. Яна не па ўзросці ведае аб усім тым, яры што іншы ладжаюцца толькі праз многа год. Да Гэсі Гэса адносіцца як да парабчанкі, адзекуюцца з яе. А з якім затоем хваліваецца яна ўвсё час стараецца падслухаць размовы дарослых. Уменне спадына, дэтка і дэспатычна рухацца велімі ўдала скарчываецца артсціста, асабліва ў сцынах, калі яна і захлываннем танцае, імітуючы тракцірных шапачатка. Усё ролю Г. Арлова праводзіць тонка і дакладна. Гаджае разумее, што з таёй Гэсі вырашае новая пані Дульскае, але яшчэ болей страшная.

На жалё, вобраз маладзёвай дачкі — Майі не атрымаў такога пераказнага ўвасаблення. А між тым Майя — адзіны чалавек у сям'і Дульскіх з чужым, апагадзівым і добрым сэрцам, янога не краінулі азізім і чыніць навакольных. Майя — дзіцуня ладжаюцца, якая імкнецца радавацца ў тым, што абываецца, і дапамагчы тым, каго прыдзіць. Асабліва яна чужыва адносіцца яна да Ганкі. Артсціста Я. Штанінер перадае толькі адзіны, менш важны бок вобраза — хваранітаць і беднамажынаць Майі, няаджынаць разабрацца ў складаным жыцці. Рэжысёр і артсціста павінны былі больш выразна выліць пратэст Майі супраць аа, з які яна сутыкнулася.

Свосабавітай рознавіднасцю Дульскай вытупае ў п'есе яе пляменніца Юдэсвіч (Л. Пімафеева). Перад ёй не паўстаюць пытанні аб тым, што можа і чаго нехта, што чалавечна і што затанна. Яна на ўсё гаджаецца з пункту погляду выданы. Выданы — значыць можа. Юдэсвіч — Пімафеева лісвава, яна ўвсё вылікаць і сабе, калі гэта патрэба для дажынення пастаўленай мэты, ноткі задзіўнасці, яры можа і не ўласным ёй, як чалавеку, але (яна гэта будзе ведае) беспамылкова дзейнічае на таго, каго яна павіна ў чым-небудзь пераказаць. Лепшая спына Пімафеевай — пераказанне Зышкі адмовіцца ад жаніцьбы з Ганкай.

Ганка (Ім. І. Мельдзюкова) — спаматку ціхая і бавазілая істота. Але чым далей, тым болей яна заівае аб сабе, аб сваім праве на увагу і чалавечна адносіны. У фінале Ганка пратэстуе і асуджае мараль і лад жыцця Дульскіх. У спектаклі гэты пратэст Ганкі паказаны болей яры, чым у п'есе, што ладжаецца, у прыватнасці, свосабавітым рэжысёрскім вышываннем сцыны, калі Ганка атрымавае тшырку крон у Дульскай. Гаджае разумее, што Ганка — Мельдзюкова патрабавацца гатых грошы зусім не як унагароду за ласкі, яры атрымаў ад яе Зышкіна. Яна патрабавацца грошы для таго, каб хоць чым-небудзь адпомшчыць жорсткай і бядунай Дульскай. І не памыляецца, бо для Дульскай няма нічога даражэй за сцы, чым грошы. У гэтай сувязі паказаліся развітанне Ганкі — Мельдзюкова з пані, калі яна шураецца Дульскай у твар грошы, а тая, трышчыючы ад прагніцы, відзасца падбіраць іх. Характэр Ганка даіваецца вобраз яе хроснай май Тарахова (Е. Ларускага). Тарахова шыра лядзіць Ганку. Яна таксама, як і Ганка, невазідаць Дульскай.

Хача «Мараль пані Дульскай» напісана поўстагоддзі назад, наш сучасны гаджае успрымаць гэту п'есу з вылікай цікавасці. Спектаклі выхоўвае пачуццё няпавінаці да мяшчанства, як да сацыяльнага аа, да таго мяшчанства, супраць аага з вылікавай вадзічэсцю ўсё жыццё адгаіа А. М. Горкі.

Удалае дэкараціўнае афармленне спектакля (мастак Е. Нікаладзеў). Узаіваючы на сцыне бытавыя дэталі мяшчанскай утуднасці, мастак дамагае рэжысёра ў стварэнні агульнага настрою душыня, босывыходнага жыцця людзей ў гэтым доме.

Спектаклі «Андрэй Лабанаў» і «Мараль пані Дульскай» дазваляюць зрабіць некаторы выданы аб рабоце тэатра імя І. Коласа. Пери за ўсё звяртае на сабе увагу рос актывістага майстэрства. Тут, наш адзаспа, вадзілае значэнне мае імкненне рэжысёра даваць актывістам рознахарактарныя ролі, што развівае сродкі пошквая і ўнутранай актывіста вышывансці. Нельга не адзаспаці смелае выдучэнне моладзі на адзаспаці ролі. Паказаліся, напрыклад, што «Мараль пані Дульскай» мае два поўныя саставы выданаўцаў. Спектаклі тэатра сведчаць, што рэжысёра імкненьна да стварэння тэатральна яры, вонкава выразных, дакладных на свай форме сцэнічных твораў.

Дзённік мастацтва

Госці з Прыбалтыкі

Мінскія гледачы, якія запаміналі ў нядаўня 20 мая гледальную залу акругонога Дома афіцэраў, цэла прымалі гэтыя — калектыву ансамбля песні і танца Прыбалтыскай ваяеннай акругі. Цікавай была праграма канцэрта, цікавым і арыгінальным было выкананне праграмы.

У пачатку канцэрта хор і аркестр выкавалі «Песню аб партызі» (саліст — заслужаны артсціст Латвійскай ССР Н. Сіпвак), «Балладу аб Матросеве» (саліст В. Давыдзенка), нацюрсі з араторы Латвійскага кампазітара Зарына «Баранішча з чортывым балотам», песню Лістова «Сама пойдзе».

Але воё вядучы арыява: «У апрашчоны Фаміна руская народная песня «Успомні, успомні». Выконае аркестр народных інструментаў. У руках спевакоў з'явіліся рускія народныя інструменты — домыры, балалайка, баяны, гуслі, дудка, лядныя інструменты. Аркестр вадзіла выконае песню, потым пад яго акампамент саліста М. Патрыя і Н. Сіпвак спявалі рускія народныя песні «Свечіны месяц» і «Спявае, рускі». Пры гэтым музыканты (яны-ж спявакі-харысты) падлікалі салістам, уноцячы ў сваё выкананне элементы тэатральнасці. Некаторыя песні па просьбе публікі былі паўтарааны.

Канцэрт літоўскага балету

Увсё ансамбль раптам ператварыўся ў влікі хор а-капелі, які чыста і стронна выкавалі «Салавейку» Чайкоўскага і літоўскую народную песню «На гары варба».

Аб'яўляецца літоўскае народнае полька кампазітара Шыдаса, і ўвсё влікі хор ператваряецца ў аркестр скудыры, праўдлівым вылікае майстэрства іры на гэтых цікавых літоўскіх народных інструментах.

Рускую народную песню «Карабейнікі» (саліст В. Давыдзенка) і салдацкую страўную песню Жаркоўскага «Ластавічка-касацічка» артсціста ансамбля спявалі і іралі аднаасова. Гэтыя ансамблі лядыны і суровы час вайны на адным з участкаў фронту быў арганізаваны фронтывы ансамбль песні і танца. З таго часу майстэрства калектыву расло і ўдасканалывалася. Адметныя рысы ансамбля і яго кіраўніка — заслужанага дзясца мастацтва Латвійскай ССР і заслужанага артсціста РСФСР В. Гаўрылава — іспытаныя пошкі новага, арыгінальнага, спаматка.

І гэты новае (як напрыклад, узяе усёго складу ансамбля) ў аркестры народных інструментаў, у хоры а-капелі, у аркестры літоўскіх народных інструментаў) прыносіць калектыву заслужаны поспех у гледачоў.

Апрача названых твораў, добра гукалі страўная салдацкая песня Салаўява-Седога «У дарогу», сучасная руская народ-

ная песня «Старонішка, старонішка», песні Далуханяна, старым падраздзяленні, Магусава «Чакай салдата», Латышская жартоўная народная песня «Пейнік» (саліст І. Барыска). Песні выконаліся вельмі лёгка і проста. Паміж артсцістамі і гледачы ўстанавіўся цёплы кантакт.

Влікай выдумкай, вынаходлівацю, малалым задалам выдучаюцца танцавальныя нумары канцэртнай праграмы — «Салдацкі танец» і «Прыбалтыскае сюіта» (балетмайстар І. Смірнов).

Е. РАКАВА.

Канцэрт літоўскага балету

Прыезд літоўскіх гасцей — радасная падзея ў культурным жыцці сталіцы нашай рэспублікі. Выступленні майстэр балету браўскага народнага літоўскага балета і літоўскае народнае песню «На гары варба».

Аб'яўляецца літоўскае народнае полька кампазітара Шыдаса, і ўвсё влікі хор ператваряецца ў аркестр скудыры, праўдлівым вылікае майстэрства іры на гэтых цікавых літоўскіх народных інструментах.

Рускую народную песню «Карабейнікі» (саліст В. Давыдзенка) і салдацкую страўную песню Жаркоўскага «Ластавічка-касацічка» артсціста ансамбля спявалі і іралі аднаасова. Гэтыя ансамблі лядыны і суровы час вайны на адным з участкаў фронту быў арганізаваны фронтывы ансамбль песні і танца. З таго часу майстэрства калектыву расло і ўдасканалывалася. Адметныя рысы ансамбля і яго кіраўніка — заслужанага дзясца мастацтва Латвійскай ССР і заслужанага артсціста РСФСР В. Гаўрылава — іспытаныя пошкі новага, арыгінальнага, спаматка.

І гэты новае (як напрыклад, узяе усёго складу ансамбля) ў аркестры народных інструментаў, у хоры а-капелі, у аркестры літоўскіх народных інструментаў) прыносіць калектыву заслужаны поспех у гледачоў.

Апрача названых твораў, добра гукалі страўная салдацкая песня Салаўява-Седога «У дарогу», сучасная руская народ-

Бараніка партыі ката і кошачка з балету «Спявае прыгажуня» і іх выступленне ў фрагментах з «Касейкі» Далібо. Юзапайцітэ — агрыбная балерына. Яна з выключным пачуццём такту і яры прадоліць танцы і сцыны. Баранікае выдучаюцца выразнацю драматычнай іры ў сцыне Санчо Панса («Дон Кіхота»). З добрым густам ён вытупіў у характарнай ролі Капеліуса. Адзік іслыга гаджаюцца з яго трактоўскай партыі абываюцца Чайкоўскага абываюцца нае да больш прадаўнага вобраза, а грэцкасына манера танца, якой карыстаецца саліст, не адпавядае зместу музыкі.

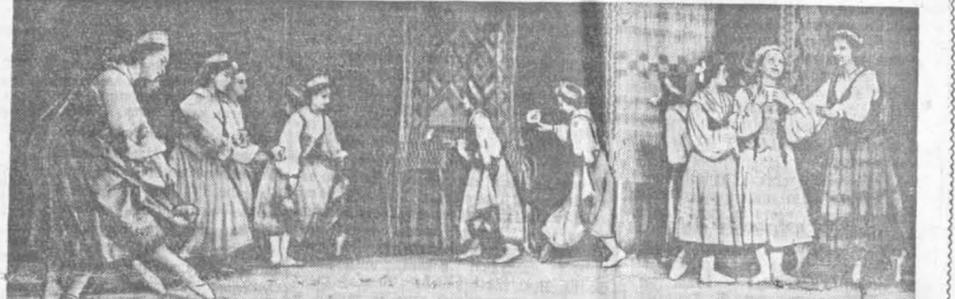
Ховацца зрабіць таварыскую заўвагу і аб паказе гасцімі індыйскіх танцаў па музыку Далібо. Тэжычна гэты нумары ў выкананні саліста Матэюнайтэ і Рузгайтэ выгледзіць вельмі агрыбна і шыкава. Азінак тут унікае прышпылюе пыталіце, ці варта пад класічную музыку ставіць народныя танцы ў супрацьлеглым традыцыйным, тэатральным танцам? Нам адзаспа, нельга блытаць розныя жанры. Традыцы, якія апраўдае даіць сабе ў характарным мастацтве, маюць права на тое, каб іх не парушалі. Мы не супраць выканання вельмі багатым па малюнку і змяшчальным індыйскіх народных танцаў, але пад тую музыку, якая ім болей адпавядае.

Апрача фрагментаў у балету, былі таксама выкананы сцыны чытароў і влікае «Спявае прыгажуня», «Спявае прыгажуня» і іншыя нумары. З характэрных танцаў мы ўбачылі шыганскі танец з оперы «Русалка», танец баскаў з «Польмы Парыжа», іспанскі танец з балету «Раймонда».

Гастролі літоўскіх майстэр мастацтва ў Мінску і Беларускай артсціста ў Віленскае спрыяюць умацаванню творчай дружбы паміж калектывамі і ўзаемаўвагаючыню культуру народаў.

А. НИКАЛАЕВА,
народная артсціста БССР.

На адзаспа: уверсе — вытупленне ансамбля; унізе — сцына з балету «На беразе мора».

ТВОРЧАЯ ТРЫБУНА

Работа абласнога тэатра

Рэжысёр не толькі мастацтвапазнаўчыч, а і кіраўнік, выдучаецца творчага калектыву. Ад умения і энергіі рэжысёра залежыць правільнае вылічэнне рэпертуарнай лініі тэатра, ад ступені таленту і ўдмулівага надыходу да драматычнага твора — далейшае сцэнічнае жыццё п'есы, ад умелага і даражанага падыходу да актывіста, асабліва маладога, — яго далейшы творчы лёс.

Усё гэта і яшчэ многае, не перацінае тут, рэжысёр абласнога тэатра, гэты час адзаспа больш-менш прымалялым. Аднак і гэты мінімальны са сутнасці гадзіны скарчаюцца, бо ў тэатры плануецца вадзіла вольнасцю вылікае спектакляў, а яны бываюць амаль кожны дзень.

Вылікае часам прыходзіцца па 100—120 кіламетраў. Калі-ж калектыву вылікае ў Мазыр ці Бабурыск, дык настанца там на два-тры дні. І рэпетыцыя зрываюцца. Унікае патрэба адкасаці наметам дзень адны спектакля. Але часцей за ўсё зрабіць гэта цяжка. Выпуск адных спектакляў адносіцца да якога-небудзь свята, другіх — да заканчэння гадзавой праграмы, трэці павінны быць адзаспаці да дзіцячых шкільных канікулаў і г. д. Калі-ж тут думаць аб творчасці?

Такі стыл работы, відаць, не толькі ў нашым тэатры. Думаць, што кожны абласны тэатр перажывае такі-ж цяжка перагледзець сваю перапаткавую задуку і пастарацца наблізіць ролю да індывідуальнасці актывіста, аніма, дарчы, ішы раз яна абсалютна супраціпакава.

Складзецца план работы над спектаклем. Звычайна ў абласных тэатрах па спектаклі можа затраціць ад 78 да 120 рэпетыцыяных гадзінаў, таму што за год абласны тэатр па ўстаноўленаму Міністэрствам культуры плану павінен выпуская не менш 10 спектакляў. Тэрміны, вядома, невазілы, але рэжысёр, які прымае ўжо да стыл работы абласнога тэатра, гэты час адзаспа больш-менш прымалялым.

Аднак і гэты мінімальны са сутнасці гадзіны скарчаюцца, бо ў тэатры плануецца вадзіла вольнасцю вылікае спектакляў, а яны бываюць амаль кожны дзень.

Вылікае часам прыходзіцца па 100—120 кіламетраў. Калі-ж калектыву вылікае ў Мазыр ці Бабурыск, дык настанца там на два-тры дні. І рэпетыцыя зрываюцца. Унікае патрэба адкасаці наметам дзень адны спектакля.

Але часцей за ўсё зрабіць гэта цяжка. Выпуск адных спектакляў адносіцца да якога-небудзь свята, другіх — да заканчэння гадзавой праграмы, трэці павінны быць адзаспаці да дзіцячых шкільных канікулаў і г. д. Калі-ж тут думаць аб творчасці?

Такі стыл работы, відаць, не толькі ў нашым тэатры. Думаць, што кожны абласны тэатр перажывае такі-ж цяжка перагледзець сваю перапаткавую задуку і пастарацца наблізіць ролю да індывідуальнасці актывіста, аніма, дарчы, ішы раз яна абсалютна супраціпакава.

Складзецца план работы над спектаклем. Звычайна ў абласных тэатрах па спектаклі можа затраціць ад 78 да 120 рэпетыцыяных гадзінаў, таму што за год абласны тэатр па ўстаноўленаму Міністэрствам культуры плану павінен выпуская не менш 10 спектакляў. Тэрміны, вядома, невазілы, але рэжысёр, які прымае ўжо да стыл работы абласнога тэатра, гэты час адзаспа больш-менш прымалялым.

Аднак і гэты мінімальны са сутнасці гадзіны скарчаюцца, бо ў тэатры плануецца вадзіла вольнасцю вылікае спектакляў, а яны бываюць амаль кожны дзень.

Вылікае часам прыходзіцца па 100—120 кіламетраў. Калі-ж калектыву вылікае ў Мазыр ці Бабурыск, дык настанца там на два-тры дні. І рэпетыцыя зрываюцца. Унікае патрэба адкасаці наметам дзень адны спектакля.

Але часцей за ўсё зрабіць гэта цяжка. Выпуск адных спектакляў адносіцца да якога-небудзь свята, другіх — да заканчэння гадзавой праграмы, трэці павінны быць адзаспаці да дзіцячых шкільных канікулаў і г. д. Калі-ж тут думаць аб творчасці?

Такі стыл работы, відаць, не толькі ў нашым тэатры. Думаць, што кожны абласны тэатр перажывае такі-ж цяжка перагледзець сваю перапаткавую задуку і пастарацца наблізіць ролю да індывідуальнасці актывіста, аніма, дарчы, ішы раз яна абсалютна супраціпакава.

Складзецца план работы над спектаклем. Звычайна ў абласных тэатрах па спектаклі можа затраціць ад 78 да 120 рэпетыцыяных гадзінаў, таму што за год абласны тэатр па ўстаноўленаму Міністэрствам культуры плану павінен выпуская не менш 10 спектакляў. Тэрміны, вядома, невазілы, але рэжы

Паэзія і проза ў вершах

Новы зборнік Канстанціна Цітова «Шукальнік» пакідае супярэчлівае ўражанне. Чытаеш, напрыклад, такія яго вершы, як «На калгаснай вуліцы», «Залатая вясень», «Не сайліда ты, а ўбегла да нас» і радуешся багатаму рытмічнаму малюнку, навізі і свежасці рыфм. Ёсць тут і ўдзяе смяротнае частушак, якія добра перадаюць рытм імглівага калгаснага танца. Але чаму не залічыліся, не халяюць многія творы зборніка? Добры-ж верш заўсёды хочацца запамінаць, запісваць. Правільна, яго нават не трэба запісваць — ён сам унікае ў памяць, як словы даўняй песні, матыў якой ты выпадкова пачуў.

У К. Цітова ёсць вершы, якія паказваюць, што ён умее інымі раў гаварыць дэкламацыйна і задушэна, умее прымяніць ціхую дэкламацыю.

Ты сляды в кроватке сплыві спойкойм счастлівым сном. Наслышы ночная беззвучная тымш прылет за твоим окном. Чему улыбнулся сейчас ты во сне? Что видишь, мой милый мальчик? Выть может, увидишь ты первый снег, матюк или горку для лыж? Нет, время для снега еще не пришло — лишь морось да ветра волхит. Нарыват тихю сучками стекла слябище ветки лип.

Добра сказана. Добра і выразна. Праўда, і гэты верш напісаны нароўна: першая паўва яго значна лепшая за другую — сухую і рытарычную.

Самы, бадай, цікавы раздзел зборніка — гэта баллады і пэзмы. Умежа, а інтэрэсам напісана «Баллада аб заміраючай дзяўчыцы». Паэт адолеў знайдзі неабходныя фарбы, каб перадаць стан дзіцяці, маці якой забілі фашысты; хвалючача намалюваў аблічча салдата, які ратваў дзяўчынку. Аўтар сочыць па развіццём сюжэта як бы з боку, але мы атчуваем яго гарачы ўдзел у лёсе дзяўчычкі. Яго прысутнасць тут напхана больш адчувальна, чым у некаторых вершах, дзе ёсць умоўны «лірычны герой».

Ірмія дэталі малюе паэт аблічча савецкага салдата, які выратовае дзяўчынку, паказвае вялікае, добрае сэрца воіна:

Девчушка яго обнимает рукоюй. Ну, что ты подлаещ с этой девчушкой? Помотришь — чуужая, а словы розная, смилденная очью и очью чудная, глаза голубые, припущенные губки, заскветает вежно: «Тепло в подушке».

У пэзмі, прысвечаным даследчым пусціні, ёсць і рамантыка параджае на названых землях Туркменіі, і рэдаснае феадаленне дзяржаўнай важнасці цэкай і ганаровай справы, якой заняты разведчыкі, і светлая вера ў сілу савецкіх людзей — будучыню новага жыцця. Але гэтыя вершы часам залішне суарыяльна, рытарычныя. У іх многа апісанняў і мала паучання.

Вось, напрыклад, некалькі радкоў з верша «Выпрабаванне»:

С рассветом вставай и с рассветом ложись (?) — мильонка, как монин, сроки. И все же по душе нам такая жизнь, по нраву нам долг высокий.

Хоть каждый в борьбе с малолетства привык,

покой просить не станет...

Но каждый привык с малолетства в борьбе,

идет, арый аной покоря, (?) и думает каждый не о себе — о пользе родного края...

Так пабудаваны амаль усе вершы: суднае апісальніцтва, дэкламацыя. Вядома, такі твор не можа ні зацікавіць, ні ўхваляваць чытача, бо не хваляе аўтар, калі піша яго.

Яшчэ больш слабым месцам у зборніку з'яўляецца лірыка, вершы пра юнацтва і каханне. Тут або варыяцыі на тэму старадаўніх альбомных вершаў, або нейкае сентымэнтальнае сюсюканне, уядная філасофія.

Константин Цитов. Искатели. Государственное издательство БССР, Минск, 1956.

фія («Бветка раскрылася»). Паэт недастаткова патрабавальна падыходзіць да складання зборніка, уключыўшы многа вершаў пасярэдніх, непаэтычных. У духу драўнай «альбомнай лірыкі» напісаны, напрыклад, верш «Заналкі». Тут і сюжэт запіганы, і тема вырашана шаблонна, танна; паэту яўна адрадоў густ. Гэтак напісаны і верш «Рабубішча», у якім няма ні смежай думкі, ні іррага вобраза. Увагі заслугоўвае бадай, толькі «Салаўіны талман» ды «Не сайліда ты, а ўбегла да нас...», дзе ёсць сапраўднае паучэнне, выказанае проста і разумна.

Іны раз нават у добрым, здавалася-б, вершы сустракаюцца выразы, якія перытна рэжучь слых, парушаюць уражанне, якое стварылася. Так, падрыхна пачату К. Цітовым верш «Матэматыка». Ёсць тут сюжэт і настыр, але ў канцы ўрываецца фраза «Класс дико хохотал, отчаяние». Гэта — ужо жаргон.

Асобна ў зборніку стаіць «Кашачая легенда» — аб будаўніцтве Волга-Данскага канала; аб простым, будзійным гераліме савецкіх людзей, чымі рукамі было створана Цямлянскае мора. Аб будаўніцтве Волга-Дона ў нашай літаратуры было напісана вельмі многа, але К. Цітоў адолеў скарца аб гэтым па-свойму, адолеў знайдзі патрэбныя фарбы, цікавыя дэталі, характэрныя прыметы часу. Праўда, сюжэт арганізаваны дрэна, адсутнічае неабходная кампазіцыйная стройнасць, мноства лішніх дэталей, у якіх губляцца галоўныя. У вельмі невялікім на памерах творы аўтар спрабуе расказаць і аб энтузіязме савецкіх людзей, якія прыслалі аяны на будоўлі, і аб спаборніцтве будаўнікоў, і нават паказвае яшчэ адзін выпадак, калі гора зававае апошнім (і ён усё-ж застаецца жывым, хадзі «мокрой зямлі ступодовый ком свалляе ему на пады...»). Нарэшце, каб паказаць, што народ здаўна марыў пра аб'ядненне ваджскіх станаў, пра зліццё рэк, — аўтар асобным раздзелам устаўляе легенду, якую расказвае стас гора перагаржае сюжэт, распылае увагу чытача.

Многім творам К. Цітова ўласціва рытарычнасць. Замест яонага шыкавага адлюстравання з'яў рэчаіснасці, атрымаваныя агульныя словы, разважання... У такіх вершах няма сапраўднай ўхвалянасці, не адчуваецца ўнутранай арыганізацыі пэтычнага свету. Мала ў зборніку садаўных, запамінальных вобразаў, якія былі-б свеасаблівымі, упершыню знойдзенымі аўтарам, якія былі-б дарэгі чытачу сваёй пераканальнай навізнай і сілай. Не радуюць вершы зборніка і новымі думкамі, важнымі пытанямі, якія павінен вырашаць мастак. У кожнай з'яе паэт будзе толькі знешнімі прыметамі, не спрабуючы заглянуць глыбей, асэнсаваць яе для сябе і іншых, абагуліць наўныя падзеі, зрабіць адпаведны вывад.

Верш «Залатая вясень», напрыклад, фармальна напісаны «на калгасную тэму». Тут ёсць і малатарыя, і вонкавы «спейжак», прыметы вясені. Нарэшце, і залучае аўтар традыцыйнай жаргоннай багатаця:

Наш колхоз в велье тонет — Ситый год стучится в рамы. По вторам развозят кони трудовые кинотраммы (?)

Зной атрымаўся непераканальнае гаваранне, агульныя разважання з прычыны ўраджайнай вясені.

Валі, правільна, што паэзія — гэта мысленнае вобразаў, дык правільна і тое, што паэзія не магчыма без палыманага, ўхваляванага паучына мастава, без яго гурчача, актыўнага ўдзелу ў падзеях жыцця, без яго глыбінчых раздумяў над з'яў рэчаіснасці. Гэтую думку вярсамоўна пацвярджаюць вершы К. Цітова. Там, дзе паэт бярэ важную, цікавую тэму, якую ён адчуў, асэнсаваў, — там яго хваляе, яго паучэнне перадаецца чытачу. А дзе на ма паучыні і пэтычнага пафосу, дзе аўтар гаворыць аб чым-небудзь наогул, там — гладкаліць, практыкаванне па тэму, з не сапраўднай паэзія.

Толькі вялікае, моцнае паучэнне адоляе выклікаць вялікую паэзію.

Ан. ШАУЛЯ.

ПІСЬМЫ У РЕДАКЦЫЮ

ПАТРЕБНЫ ФАЛЬКЛОРНЫЯ ЗБОРНІКІ

Вучні 5—7 класаў ля ўрокаў літаратурнага чытання знаёмяцца з творами вуснай народнай творчасці: казкамі, былінамі, песнямі, пагаворкамі, прыказкамі, загадкамі.

Аднак для пазакласнага чытання вучняў цяжка знайсці творы вуснай народнай творчасці. Даўно час выпускаць зборнік, дзе былі-б усе жанры беларускага фальклору. Такі зборнік патрэбны не толькі вучням і настаўнікам, але і студэнтам філагалічных факультэтаў, гурткам мастацкай самадзейнасці, ды і шырока чытач з заадавальненнем прычытаў-бы такі зборнік.

Неабходна наогул звярнуць больш увагі на зборанне, даследаванне і прапаганда вуснай народнай творчасці. Чамусьці літаратурны часопіс «Полым» амаль зусім не змяшчае фальклорных матэрыялаў і артыкулаў пра фальклор.

А. ЛЯНКО,
завуч Струбіцкай сямігадовай школы Гродзенскай вобласці.

Чакаем прафесійных артыстаў

Раней, калі ў райцэнтры Радунь Гродзенскай вобласці быў маленькі, няўтульным Дом культуры, да нас часта прыязжалі прафесійныя тэатральныя калектывы. У нас у тым гады павялівалі артысты Беларускай дзяржаўнай эстрады і шырока, артысты Ленінграда і Масквы, Літоўскай ССР, калектывы абласнога драматычнага тэатра і Дзяржаўнага хору пад мастацкім кіраваннем Р. Шырмы. А цяпер, калі ў Радунь пераехала школа, калі ў райцэнтры ёсць новы ўтульны Дом культуры з добрай сцэнай і вялікім фойе, да нас ужо больш двух год амаль ніхто з тэатральных калектываў не прыязджае. Жыццары Радуні застаюцца ў крыўдзе на абласны аддзел культуры, які не надае увагі такому важнаму пытанню.

Хачелася, каб нас не забылі ў гэтым летнім сезоне доўгачакананы артысты.

С. ЗАХАРЭВІЧ.

Выдаваць праграмы беларускага радыёвясняння

Над ламамі гарадоў і вёсак Беларусі з кожным днём узрастае лесе ачэрн. Радый трывала ўвайшла ў быт працоўных. Многі ўладальнікі радыёпрыёмнікаў жадаюць слухаць рознастайныя перадачы. Але-ж не будзеш усея час «услушаю» шукаць іх на шкале прыёмніка. Ды гэта і не трэба. Варта выпусці газету «Радыёпраграмы», і будзеш у курсе перадач Цэнтральнага радыёвясняння на будучы тыдзень.

На жаль, радыёслухач Беларусі не ведае аб праграме перадач беларускага радыё. Не ведае яна і асобным выданнем, і ў рэспубліканскіх газетах. Работнікам Галоўнага ўпраўлення радыёінфармацыі Міністэрства культуры БССР неабходна арганізаваць справу так, каб уладальнікі радыёпрыёмнікаў ведалі аб многіх дзён наперад, што будзе перадавацца з Мінска.

Г. КАПЦЕЛАУ.

Наспеўшае пытанне

Віцебск — адзін з буйнейшых культурных ачаў рэспублікі. У ім працуюць тры інстытуты, некалькі тэхнікумаў, рад прапрадмстваў. Многа вібляныя заводна навукавецка і ачышчальных і сярэдніх устаноў краіны.

Вялікі цяга жыхароў горада да добрай кнігі. Дастаткова заісць у любую з гарадскіх бібліятэк, каб пераканана, які пошты па добрую кнігу і як цяжка яе набыць у кніжных магазінах горада. Некаторыя кнігі наогул не трапляюць у рукі пакупніка. Тым жа многім экзэмпляры, якія паступаюць у магазіны, прызначаны для бібліятэк.

Калі ў Мінску ў буйністым магазіне вы можаце выпадкава набыць патрэбную кнігу, дык у Віцебску буйністымся аддзель, які існаваў пры магазіне падпісных выданняў, закрыты. Між тым, узрастаюць запатрабаваныя працоўных, для якіх кніга стала неабходным спадарожнікам у жыцці, патрабуюць не толькі аглянаць гэтыя аддзелы, але і акрыць у Віцебску спецыяльны магазін буйністай кнігі.

В. БАРДЗЮКОВ.

ДА УСЕСАЮЗНАГА ФЕСТИВАЛЮ СОВЕЦКАЙ МОЛАДЗІ

Нядаўна адбыўся канцэрт навуэнцаў навучальных устаноў працоўных рэзерваў г. Мінска, прысвечаны паэтычным да Усесяюзнага фестывалю савецкай моладзі. У праграму агляду былі ўключаны народныя песні і лесні савецкіх кампазітараў, тацы народнаў ССР і краін народнай дэмакратыі, мастацкае чытанне.

На адмыку: выступленне цымбалнага аркестра навуэнцаў рамесніцкага вучылішча № 5.

Фото А. ГАРЭЛЬЧЫКА (Фотатроніка БЕЛТА).

Чаму не вывучаюцца мастацкія пераклады?

Пісьменнікі — перакладчыкі, якія знаёмяць чытача з літаратурнымі багатамі брацкіх савецкіх народаў, актыўна даспамагаюць росту адзінай сацыялістычнай культауры.

У БССР, пачынаючы з 1925 года, выдадзена каля 1.500 перакладных мастацкіх кніг. Шмат перакладаў амяшчалася ў рэспубліканскім перыядычным друку. На беларускую мову ў савецкі час перакладзены сотні твораў класічнай рускай літаратуры, літаратуры народаў СССР, а таксама савецкай літаратуры.

Пераклады мастацкай літаратуры на родную мову адгварваюць вялікую ролю не толькі ў справе азнамялення і развіцця мастацтва, а таксама ў справе фарміравання і развіцця мастацтва заміх пісьменнікаў — перакладчыкаў. Успомнім, а якой пазаві гаварыць аб рабоне перакладчыка Кузьма Чорны, які ставіўся да яе як да сур'ёзнай творчай працы. Заканчыўшы пераклад камедыі «Равізор», К. Чорны адзначаў:

«Пераклад быў вельмі цяжкі, бо героі камедыі — чыноўнікі

XIX стагоддзя — маюць у памедзі сваю спецыфічную канцэпцыйскую мову і ў беларускай мове часта няма адпаведнай тэрміналогіі таго часу. Прыходзілася падшукваць адэкватныя выразы, якія ў той-жа час не парушалі-б горадзускага стылю. Некаторую дапамогу ў перакладзе аказвалі так званыя «Мінскія акты» (старыя архіўныя дакументы), дзе сустракаліся канцэпцыйскія выразы з «мясцовым» каларытам. Для пераклада часткі тэрмінаў часам прыходзілася карыстацца старой беларускай мовай, часам стваралі новыя спецыфічныя выразы ў духу сучаснай беларускай мовы».

Арпадз Куляшоў пісаў: «Робота над перакладам «Еўгенія Онегіна», беспрэрачна, узабагаціла мяне, як паэта. Я ўвубіны, што пераклады класічных твораў, а ў асабліва шмат твораў Пушкіна, для жоўнага паэта з'яўляюцца шквалай пэтычнага мастацтва. Па-сапраўднаму творча перакладаць Пушкіна — гэта азначае ў некаторай меры ўстаўляць з ім у адзінборства».

Многія цікавыя і важныя матэрыялы пра М. Багдановіча раскіданы па архівах гарадоў Горкага, Яраслаўля. Ёсць і не толькі не сабраны разам і не амяшчаны ў адным з архіваў Беларусі, але з іх нават не зняты фотакопіі. Гэта тым больш неабходна зрабіць, што асабісты архіў паэта, які знаходзіўся ў Мінску, загінуў у гады вайны.

У Горкаўскім абласным дзяржаўным архіве захоўваецца вядома вялікая асабавая справа пучыя Ніжнегорскага губернскага гімназіі Максіма Багдановіча. У гэтай справе, побач з іншымі матэрыяламі, адлюстраваны факты, звязаныя з удзелам будучага паэта ў «гімназічных беспарадках» ў гады першай рускай рэвалюцыі. Тут-жа ёсць і іншыя каштоўныя дакументы. У Яраслаўскім абласным архі-

і хай сабе з гэтага аднаборства пераможам выйдае ўсё-ж такі Пушкін, але ўжо тое, што набыў паэт, духоўна ўбагаціў мяне з ім, творца ўважоджым у яго асаблівасці, ужо адно гэта на многія і многія гады ўзабагачае паэта-перакладчыка».

З прыведзеных выказванняў відаць, якое вялікае значэнне надаваў беларускі пісьменнік рабоне над мастацкім перакладам, якое вялікае месца займае мастацкі пераклад у развіцці беларускай савецкай літаратуры. Аднак шматлікія мастацкія пераклады на беларускую мову амаль зусім не вывучаюцца літаратуразнаўцамі нашай рэспублікі. Не вывучаецца стан гэтай рабоні ў рэспубліцы ў цэлым. А тут ёсць многа пытанняў, якія патраба ўважання. Гэта пытанні выбару твораў для перакладу, якасці перакладаў і прычынаў пытанні перакладчыкаў твораў. Не аглядаюць нашы літаратуразнаўцы і перакладчыцкай рабоні асобных пісьменнікаў пры вивучэнні іх творчасці. Такі аналіз можа неабходна

даць літаратуразнаўцу ў разумеўні фарміравання мастацкага майстэрства пісьменніка. Багатаейшы матэрыял магло-б даць даследчыку параўнальнае вивучэнне розных перакладаў аднаго і таго-ж твора класічнай літаратуры. А матэрыялаў для такога вивучэння многа.

Наш друк павінен сістэматычна распырваць перад чытачом складаныя працы пісьменніка над перакладам мастацкага твора, дапамагаць і пісьменніку і чытачу. Ці правільна перадаў пісьменнік асобныя думкі, паучэнні і вобразы твора? Ці адолеў ён вадзачы характэрныя рысы часу і народа, адлюстраваны ў творы? Ці адолеў перадаць індывідуальныя асаблівасці творчасці пісьменніка?

Час узняць пытанні мастацкага пераклада па прымятнічому вышнію. Неабходна вивучаць пераклады і папулярызаваць добрыя вопыт у гэтай галіне.

Вывучэнне перакладчыцкай рабоні ў рэспубліцы можа-б вылікае практычнае значэнне.

Н. ВАТАЦЫ.

Увекавечыць памяць Максіма Багдановіча

Максім Багдановіч, выдатны паэт, бліскучы крытык і таленавіты перакладчык, па праву заняў пачынае месца ў гісторыі беларускай літаратуры. Яго многія творы перакладзены на рускую, украінскую і іншыя мовы. Імя яго шырока вядома за межамі Савецкага Саюза. Творы М. Багдановіча перакладзены таксама на ямецкую і чэшскую мовы.

У наступным годзе спадзіняецца сорок год з дня смерці паэта. Аднак у нашай рэспубліцы пакуль яшчэ мала зроблена для увекавечэння светлай памяці М. Багдановіча. Да гэтага часу няма поўнага акадэмічнага выдання збору яго твораў, бо ў выддзеным у 1927-28 гадах двухтомніку адсутнічаюць многія яго літаратурна-крытычныя артыкулы і пераклады. Істотных дапаўненняў і выпраўленняў патрабуюць каментарыі да твораў, складзеныя каля трыццаці год назад.

Слаба распрацоўваюцца праблемы, звязаныя з творчасцю паэта. Пакуль няма нават манатграфіі аб жыцці і творчасці М. Багдановіча, няма навуковай яго біяграфіі, не складзена поўная бібліяграфія яго твораў. Максім Багдановіч і яго бацька — вядомы беларускі этнограф А. Е. Багдановіч — былі ў блізкай дружбе і спачыскі сувязях з Максімам Горкім. Але гэта не знашло дастатковага асвятлення і даследавання ў нашым літаратуразнаўстве.

Многія цікавыя і важныя матэрыялы пра М. Багдановіча раскіданы па архівах гарадоў Горкага, Яраслаўля. Ёсць і не толькі не сабраны разам і не амяшчаны ў адным з архіваў Беларусі, але з іх нават не зняты фотакопіі. Гэта тым больш неабходна зрабіць, што асабісты архіў паэта, які знаходзіўся ў Мінску, загінуў у гады вайны.

У Горкаўскім абласным дзяржаўным архіве захоўваецца вядома вялікая асабавая справа пучыя Ніжнегорскага губернскага гімназіі Максіма Багдановіча. У гэтай справе, побач з іншымі матэрыяламі, адлюстраваны факты, звязаныя з удзелам будучага паэта ў «гімназічных беспарадках» ў гады першай рускай рэвалюцыі. Тут-жа ёсць і іншыя каштоўныя дакументы. У Яраслаўскім абласным архі-

ве захоўваецца копія атэстата стацкасі М. Багдановіча і комплекты мясцовых дзяржаўных газет і часопісаў, у якіх ён актыўна супрацоўнічаў. Адсутнасць гэтых матэрыялаў у Беларусі сур'ёзна перашкаджае навуковай распрацоўцы творчай спадчыны класіка беларускай літаратуры.

І яшчэ некалькі заўваг. Параўнальна нядаўна на адным з дамоў па вуліцы Горкага, у Мінску, у раёне операга тэатра, была прымацавана мемарыяльная дошка, якая паведавала, што 27 лістапада (ст. стылю) 1891 года тут нарадзіўся Максім Багдановіч. Над рэштывым будынкам вырабы новы паверх, і часомыя будучыні затынкавалі мемарыяльную дошку.

Хоць М. Багдановіч нарадзіўся ў Мінску, але дарэмна мы шукалі-б у стацім рэспубліцы вуліцу, школу ці бібліятэку імя паэта.

У Горкім і Яраслаўці жыюць людзі, якія асабіста ведалі Максіма Багдановіча і не раз сустракаліся з ім. Яшчэ не позна запісаць і апубліка-

ваць іх успаміны, але і гэта не робіцца. А між тым Істытут літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР і Саюз пісьменнікаў Беларусі даўно магла-б ажыццявіць запіс успамінаў пра Багдановіча і выдаць іх.

Ужо многа год ніяк не можа быць вырашана пытанне аб набыцці вельмі каштоўнай бібліятэкі бацькі паэта, у якой многа унікальных кніг, што належала Максіму Багдановічу. Знаходзіцца яна ў Яраслаўці, на вятэры брата паэта — Паўла Адамавіча Багдановіча. У свай час Акадэмія навук БССР паслала работнікаў у Яраслаўль для таго, каб высветліць дэс бібліятэкі. Прайшло некалькі год, а радкія кнігі знаходзіцца без належнага догляду. Неабходна тэрмінова бібліятэку М. Багдановіча набыць і перавесці ў Мінск.

Пытанне увекавечэння памяці Максіма Багдановіча не новае. Яно ўзнікала на старонках друку, але збролена ў гэтай галіне пакуль што вельмі мала.

Н. ЛАПІДУС,
Я. САДОВСКІ.

3 архіўных матэрыялаў пра Адама Гурыновіча

Новыя архіўныя матэрыялы, якія захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве ў Маскве і ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Літоўскай ССР, дапаўняюць авесты аб літаратурнай дзейнасці Адама Гурыновіча.

З гэтых матэрыялаў відаць, што Адам-Піярый Калістэтан Гурыновіч (алячымым, лезчы, што поўнае імя паэта да гэтага часу заставацца невядомым) у час вучобы ў Цэнцебургскім тэхналагічным інстытуце прымаў актыўны ўдзел у рабоне арганізацыі ў 1889 г. студэнцкага гуртка пад назвай «Дружок молодежи польско-литовско-белорусской и малорусской», які ў дакументах жандарскага ўпраўлення фігураваў як «Польскі кружок среди студентов С.-Петербургского технологического института».

У гэты гурток, акрамя студэнтаў Тэхналагічнага інстытута, уваходзілі студэнты Ліснскага інстытута, Інстытута грамадзянскіх інжынераў, Цэнцебургскага універсітэта і іншых навучальных устаноў студэнтаў. Члены гуртка праводзілі разводацкую агітацыю сярод рабочых і студэнтаў. Акрамя таго, які адзначаўся ў пастанове Дэлементарнага паліцыі ад 9 кастрычніка 1893 года, які займалася «водвореннем в пределы России преступных элементов из заграницы». Калі паліцыйскім уладам стала вядома аб існаванні і дзейнасці гуртка, на найбольш актыўных іх членаў імя, у тым ліку і над Адамам Гурыновічам, які ў той час р'ядзіўся старэйшым гуртка, быў устаноўлены таімы нагляд паліцыі.

Аб тым, наколькі небеспаспях для царскага самаўладства была дзейнасць гуртка, якім праслававаным і вынесіам надзірацтва яго члены, — свядчыць мноства лішніх дакументаў. Частка іх мае непянае дачыненне да Адама Гурыновіча і для нас найбольш цікавае.

Адмысна С.-Цэнцебургскага градаўніка Дэлементарнага паліцыі ад 11 чэрвеня 1893 г. да № 3123 паведамаваць:

Р. ГУЛЬМАН
«Совершенно секретно».

Состоявший под негласным наблюдением студент Технологического института Адам Гурынович 10-го июня выехал из С.-Петербурга в г. Вильну, в виду чего о продолжении наблюдения за ним сообщено телеграммой начальнику Виленского Губернского жандармского управления... (ЦДАГА ў Маскве, ДН, 3-е справаводства, № 1131, ліст 40).

У наступны дзень, 12 чэрвеня 1893 года, Дэлементарна паліцыі напіравае пачальніку Віленскага Губернскага жандармскага ўпраўлення дачыненне:

Юнаму герою — вялікія справы

Кажуць, што для дзяцей так званая сярэдняга ўзросту асабліва карысная тэма кнігі, якая адначасова шмат гаворыць і стаіла, даросламу чытачу. Называюць Аркадыя Гайдара, Леаніда Панцеева... Спраўды, ніхто не сказаў, што «Блакитны кубак» напісаны не для дзяцей, але, перачытваючы гэтыя апавяданні, сталі чалавек зноўдзе там шмат цудоўнага і паэтычнага, чаго раней не заўважыў.

Але бывае і інакш. За школьнай партыі мы зачытваем нейкай кніжцы, і дзець не напамінае вывучае яе, а перачытаўшы праз якіх дзесяць год, ужо не разумеем, за што яна нам так падобалася. Гэта дзіцячыя мноткі творы прыгодніцкай літаратуры, ды і не толькі прыгодніцкай. Перачытаючы ў сталым узросце апавесці Льва Касіла, мы бачым у іх добра пабудаваны сюжэт, спецасабістае і выдатнае ўмяшчэнне, з якім мы чыталі іх дзесяць і больш год назад, няма. Гэта не папрок Л. Касіла, а толькі свядомае, што можа і павіна існаваць асобная літаратура для дзяцей сярэдняга ўзросту, са сваімі патрабаваннямі, сваёй спецыфікай.

Не вельмі даўно была выдана апавесць Ю. Багушэвіча «Пабрацімы». Нельга сказаць, каб у гэтай кніжцы не было значных заган з пункту гледжання вылікай літаратуры. А паспрабуйце знайсці «Пабрацімаў» дзе-небудзь у кнігарні! Запіраюць у бібліятэцы: вам пакажуць некалькі зачытаных да дзірак, зашытаваных экзэмпляраў. Можна, дрэнны густ у нашых работ? Вядома, не. Цікавы пазнавальны матэрыял, невызначнасьць падзей і — галоўнае — дэяніе, дэяніе і дэяніе, без аўтарскіх разваг, без маралізаванні, — вось чым спадбалілі «Пабрацімы» юным чытачам.

Нядаўна ў Стаўбіцкай сярэдняй школе адбылася канферэнцыя чытачоў па гэтай апавесці. Вучні пяці-шасціх класаў гаварылі аб эпізодах, якія былі за ўсё спадабалі і запамініліся ім. Цікава, што называліся акрамя тых эпізодаў, якіх не было ў першым варыянце апавесці. Калі «Пабрацімаў» з'явіліся ў «Савецкай Очкіне», нехта зрабіў аўтару заўвагу, што яго Андрэйка, трапіўшы ў рукі шпіёна Туу-сепа, неадаткова актыўна паводзіць сябе. Тады і была дадана гісторыя з рацэў, якую прамусіў замяшчаць Андрэйка, скінуўшы яе ў канцы з вады, і некаторыя іншыя эпізоды. Вось іх і ўпаміналі ў сваіх выступленнях вучні.

Пісьменнік уцяміў спецыфіку літаратуры для сярэдняга ўзросту, кніга чытаецца ў пэўны адрас, — таму яна чытаецца, запамінаецца, вучыцца. Прайдзе дзесяць гадоў, і німаг хто з ая сённяшніх чытачоў паўра не пахоча яе перачытаць.

Лёс апавесці Ю. Багушэвіча наволі павучаліся. Ва ўсім разе ён яшчэ раз пераказваў свядчым аб тым, што кніга, у якой маленькі герой не толькі падаецца партрэтам, верагодна біяграфіяй і іншымі атрыбутамі літаратурнага вобраза, але і дзейнічае, робіць учыны, нават падзвігі, — што такія кнігі можа напэўна разлічваць на прыхільную ўвагу юных чытачоў.

Ад сюжэта, ад тэго, наколькі актыўна ўдзельнічае юны герой у разгортванні падзей, залежыць не толькі зацікаўленасць, але і вельмі часта і дзіцячыя кнігі. Успомнім невялікае апавяданне Л. Панцеева «Слова гонару». Позна ўвечыра калі нейкай буды ў гарадскім стаце старэйшы маленькі хлопчык і горка плача. Не звычайна старэйшыя хлопцы паказвалі з яго, казалі, што ён сэрвант, і загадалі стаць тут на пэсту, а самі, мабыць, пайшлі дахаты. Хлопчыку сумна і болязна, ён ўжо моцна хоча есці, сабе яму цяжка, вачэй, але ён даў слова гонару, што не накіне пэст. І толькі загад сапраўднага кавалерыйскага маёра прымушае яго пайсці з сады. Галоўная думка аўтара такая: з гэтага хлопчыка вырасце сумленны, моцны воляю чалавек. Але для юнага чытача тут больш важна другое — вернасць слову, самы ўчынак маленькага героя.

Дзіцячыя кнігі вучыць не маралізатарскімі вывадамі, а канкрэтнымі прыкладамі і ўчынкамі. Таму пісьменнік героя дзіцячай кнігі, асабліва юнага героя, якому чытач можа ўзяць сабе за друга, за першага даручка, неадарывальна. А між тым акрамя ў гэтым хіба некаторыя, нават лепшыя нашых дзіцячых кніг.

Юным чытачам падобалася кніга А. Чарнышэвіча «На сажалках». Напісана яна з густам, цікавы матэрыял — барацьба з бандытамі ў захадных раёнах Беларусі ў першыя пасляваенныя гады — да пісьменніку магчымае стварыць востры і зацікаўлены сюжэт. Тут выніліся і ўмненне А. Чарнышэвіча маляваць жыццё, запамінальныя вобразы: фігуры кавалера Баніфатэя Скапынскага, Сцяпана Хаданюскага, вясцельнага служкі Каліза Лопыя дзесяць пераканальна гаворыць аб гэтым. Кулы менш, чым Касіку, папаўнаваля іншым юным героям апавесці. Пісьменнік да падзей і характарыстыкі ў асноўным праз успрыманне двух хлопчыкаў — Віці і Міхаса. Гэта стварэ асабліва «дзіцячы» тон кнігі. Але гэтым на сутнасці і вычарпана роля Віці і Мі-

хаса. Развіццё сюжэта ідзе незалежна ад іх. Баючыцца два хлопчыкі бяднімі целямі па старонках кнігі, будуць купляць, збіраць гербарыі, калі побач ідзе крывавая барацьба з бандытамі, калі іх барыць дождж дзень дзень над патрознай варагой кулі. Яны се-се-тое ведаюць ці здагадваюцца пра дзейнасць ксяндза, увесць час збіраюцца расказаць аб гэтым, ды так і не сабраліся да канца кнігі.

Пісьменнік, відаць, сам адчувае, што ён адвёў сваім маленькім героям вельмі-ж пасіўную ролю. Ён спрабуе падкрэсліць, узяць тых маленькіх чынікі Віці і Міхаса, якімі яны хоць трохі ўдзельнічаюць у развіцці падзей. Хлопчыкі знайшлі ў лесе пачак «Казбека», бутэлькі з-пад гарэльні і яшчэ нейкія там рэчы. Дзякуючы ім органы беспякі напалі на след бандытаў. Аўтару мала гэтага, яму трэба да канца ацаніць учынак хлопцаў: «А тыя бутэлькі і папяросты, што знайшлі твае хлопцы, нам саслужылі не малаю службу. Нават вялікую службу», — гаворыць Антося Дубіцкіма Кіскабу — начальніку райаддзела МУС.

Між тым не гэты выпадак з папяростамі і бутэлькамі характарысты для вызначэння месца хлопчыкаў у развіцці падзей. Больш выразна другая спэка. Набыта жаданая разважка: Антося Дубіцкі цяжка паранены бандытамі, Казік Ломач прыбег з паведамленнем, што бандыты хаваюцца ў касцёле, парохце, у Шумілава прыхаць Кіскабу, каб паставіць кропку. Усе яны сабраліся ў хаце Дубіцкіх, і тут... «Сядзе за Марысяй са спалымі выхліп Міхас і Віта. Абодва нясежыя і заспаляны, яны не разумелі, што робіцца, і неадумна агаляліся. Убачыўшы Казіка, яны пабеглі да яго».

Так, праспані Міхас і Віта ўсё на свеце. Таму і характары іх атрымаліся вельмі невыразнымі, адыпальнымі. Дарэмна спрабуе аўтар ажыўіць гэтыя вобразы, надаючы ім, напрыклад, Міхаса падвышанай сарамінацы, пра якую ён, дарэчы, сам і гаворыць Віце ў першы дзень гэтага:

«Гэта пралік аўтара. Пісьменнік хацеў паабгэтуць тэго, каб яго маленькі герой рабіў неадумна імі, аналата «дарослы» учыны, але дасягнуў гэтага вельмі дарогай цаной — зрабіў сваіх герояў паўсімнымі назіральнікам падзей.

Варта спыніцца яшчэ на адной кніжцы, таксама добра вядомай юнаму чытачу. Гэта «Андрэйка» П. Кавалёва. Размова будзе існа пераважна пра першую частку апавесці, у якой паказаны падзеі вайны год. Гэта, вядома, цікавая кніжка, яна чытаецца і будзе чытацца дзецьмі, але трэба сказаць, што і ёй ўдзельнічае недаход, які б'е ў апавесці А. Чарнышэвіча. Тут нібы два Андрэйкі. Адзін — маленькі, ачынальны хлопчык, дзяцінаства якога супала з суровым вайнным часам. Ён робіць, як можа, разнакожныя справы, выконвае даручэнні маці — партызанскай сувязной. Другі Андрэйка — гэта разумны, разважлівы, нават схільны да самааналізу юнак. Пра аднаго аўтар можа напісаць так: «... Тамашу схіліў мала на рукі, прысціпуў тварам да левата плеча, каб той не закрываў, і па-азадаў сцяжкі дрыжачымі крокамі пайшоў праз агарод у напрамку да каменных пабудоваў, дзе амяшчаліся каменданты». Пра другога Андрэйку, — а другі ён робіцца амаць адразу, як толькі Тамашу прыняў яго ў камендантуру, — аўтар піша: «Некаж амяшчалася з першых пытанняў, што Андрэйка адрэаў паставіў сабе на мацёрнай логі, чым камендант Краўзе». Аб адчуваннях гэтага Андрэйкі аўтар расказвае: «... Андрэйка балюча думаў пра волю, пра радасць бачыць і ўехаў і заход сонца на прасторы, дыхачы ройным паветрам сваёй зямлі, хадзіў па лесе і пабаскаваў у саргэтай сонцам рачынай вады...».

Першы Андрэйка хворы на тую-ж хворобу, што і Міхас з Віце з апавесці А. Чарнышэвіча: ён залата пасіўны для ўзяттай пісьменнікам агульняй сітуацыі. Рольца толькі ў тым, што А. Чарнышэвіч свядома не дае сваім героям актыўнай ролі, а П. Кавалёў проста не знайшоў спосабу паказаць Андрэйку актыўным.

Партызанскі камандзір Міхалюк рыхтуецца да баявой аперацыі. Паспех яе залежыць ад тэго, як хутка разведкай будзе атрыманы дадзены. Міхалюк ведае, «што ў Каменку з вечара пасланы, па настойнай просьбе хлопчука і пры гэтым Зінаіды Антонаўны, Андрэйка, вёрткі і аздагаліны разведчык». Такім чынам, па залучэнні Андрэйку адвозіцца немалява роля, яго дзейнасць павіна вырашаць паспех вайных аперацыяў. Але гэта застаецца декларатывай — два ці тры эпізоды не дзюць падставы меркаваць, што Андрэйка сапраўды «вёрткі і аздагаліны разведчык».

Наогул вобраз Андрэйкі залішне «спецхалаганства», не гаворачы ўжо аб тым, што гэта «спецхалаганства» за пошт дзясняны. Гэта, бадай, самы чужы грэх аўтара. У другой частцы апавесці, дзе паказана жадце Андрэйкі і самі дзядзкі Марціна, тым неадумна больш-менш дараваліся. Але ў першай, дзе падзеі разгортваюцца бурна і востра, нікоднась прамернай увагі да пачуццяў і перажыванняў Андрэйкі відць асабліва выразна.

У. ЖЫЖЭНКА.

Багатыя традыцыі

У пастаюных прымалі ўдзел аматары. Самадзейныя артысты налічвалася 33 чалавекі.

У рэпертуры тэатра былі п'есы «Дзеці Ванюшына» Найдэнава, «У чужым піру хмелее» і «Не ўсё кату масленіца» Остроўскага і іншыя. Толькі на працягу 1920 года на раённай сцэне было паказана 39 спектакляў. Апрача таго, 19 спектакляў адбылося ў вёсках павету.

На гэтым анікета абраваецца і аб лёсе тэатра нічога не вядома. Аднак у жыхароў

У выніку з'яўляцца іншы Андрэйка, стаўленны за тэго, з якім мы пазнаёміліся ў пачатку кнігі.

І пасіўнасць юнага героя і яго нявольны абавязак думаць, рабіць учыны, не ўдзельнічаючы ў яго ўзросту і характары, маюць адну прычыну — пісьменнікі часам забываюць сваёго адрасата.

Вастрылі сьвятлоныя сітуацыі вызначана новай апавесцю М. Луцкевіча «Сябры назуўсёды», змешчаная ў «Полымі» № 2 за мінулы год. Гэтая рэч шмат у чым падпаўнава, пісьменнік часта не зводзіць канцы з канцамі. «Сябры назуўсёды», паводле задумі аўтара, — працяг апавесці раней нявылікай апавесці «Разбісанай раней нявылікай апавесці «Разбісанай раней нявылікай апавесці...».

На самай справе сувязь паміж гэтымі творамі ўмоўна — паўтароўна толькі імяны. Калі пафасам «Разбісанай раней нявылікай апавесці» было пазнанне свету, дык у новай апавесці наогул цяжка вызначыць асноўную думку. Тут тры сюжэтыя лініі, амаль не звязаныя паміж сабой. І ў гісторыі са шпіёнамі, які з дакументамі маёра Анцімава прабраўся ў нашу вайсковую частку, і ў расказе пра геалагаў-разведчыкаў шмат цікавай выдумкі, трапных знаходак, але ўсё гэта вельмі мала мае дачынення да спраў піонерскага лагера, які ўсё-ж трэба лічыць сюжэтай асновай твора.

Гэта яшчэ вельмі сыры твор. Тым не менш мы ўспомнілі яго для тэго, каб прывесці адзін канкрэты прыклад, як часам пісьменнік знаходзіць для свайго юнага героя сапраўды гераічны ўчынак у вельмі звычайных, будзённых умовах.

Пра аднаго з герояў гэтай апавесці піонер Міколка Дротва ніяк некаж сказаць, каб ён быў пасіўнай фігурай. Аўтар старанна выдзе яго ад падзей да падзей, ад учынку да учынку, ні на хвіліну не забываючыся ні на ўзрост, ні на характар героя. І чытач пільна сочыць за кожным крокам Міколка. Узяць хоць-бы такі эпізод. Міколка пабег да прафесара Стольскага складеўшы піонерам карту гатунак і глебы. Вораті імкнучы пераходзіць разведчыку ў Смяжэўскім лесе. Таму невядома Міколка сустракае па дарозе неадумнага чалавеча і невядома гэта чалавек аказваецца шпіёнамі... Збегі з ног моцным ударам па галаве, Міколка трапіў прытомнасць. Потым ён доўга і ўпарта паўзе да сваіх, пакуць яго не знаходзяць у лесе на яго баіны. «Упершыню разумеў і ачуў ён, — піша аўтар, — што гераіства — ой, якая нялёгка справа».

У гэтым выпадку ўмовы выключныя: шпіёны, важная карта, дзець не забойства. Больш цікавы другі эпізод, калі той-жа Міколка Дротва робіць падзвіг у самых звычайных умовах.

Атрад вяртаецца з паходу. На шляху — старое, перасохлае рэчышча, праз якое пакаладена тонкая жэрдзіна. Там, унізе, нешта таміцца рухачца, дымае, жыве. Работам зрабілася болязна, і яны вырашылі пайсці ў абок. Тады вёс Міколка Дротва і зрабіў свой самы слаўны падзвіг: у напрамку да каменных пабудоваў, дзе амяшчаліся каменданты». Пра другога Андрэйку, — а другі ён робіцца амаць адразу, як толькі Тамашу прыняў яго ў камендантуру, — аўтар піша: «Некаж амяшчалася з першых пытанняў, што Андрэйка адрэаў паставіў сабе на мацёрнай логі, чым камендант Краўзе». Аб адчуваннях гэтага Андрэйкі аўтар расказвае: «... Андрэйка балюча думаў пра волю, пра радасць бачыць і ўехаў і заход сонца на прасторы, дыхачы ройным паветрам сваёй зямлі, хадзіў па лесе і пабаскаваў у саргэтай сонцам рачынай вады...».

Магчыма, што гэты эпізод лепш запамінацца і больш цікава юнаму чытачу, чым выталак у лесе, калі Міколка, цяжка паранены, паўзе да сваіх. Пісьменнік, маючы гэта, не проста знашоў, а стварыў гэтую сітуацыю: амаць з пачага ён робіць гераічны, хваляючы ўчынак.

Нават штодзёныя жадцы лагера, школы, піонерскага атрада багата на падзеі, у якіх юны герой можа выступіць садуць артыстамі дадзены. Міхалюк ведае, «што ў Каменку з вечара пасланы, па настойнай просьбе хлопчука і пры гэтым Зінаіды Антонаўны, Андрэйка, вёрткі і аздагаліны разведчык». Такім чынам, па залучэнні Андрэйку адвозіцца немалява роля, яго дзейнасць павіна вырашаць паспех вайных аперацыяў. Але гэта застаецца декларатывай — два ці тры эпізоды не дзюць падставы меркаваць, што Андрэйка сапраўды «вёрткі і аздагаліны разведчык».

Усё гэта, вядома, не значыць, што дзіцячы пісьменнік павінен ісці па шляху стварэння зацікаўленасці за кошт ідэяна-мастацкай глыбіні. Спалучэнне глыбокага асэнсавання рэчаіснасці з востры сюжэтам, які дазваляе юнаму герою актыўна праявіць сябе, — адзіны шлях да стварэння поўназначнай дзіцячай кнігі.

У. ЖЫЖЭНКА.

На працягу апошніх год драматычны гурток паставіў рад адыпальных п'ес. Цяпер гэты калектыў умяшчаў і павялічыўся. Самадзейныя артысты прыступілі да рэпетыцый п'есы «Звычайны чалавек» Л. Леонава. У спектаклі ўдзельнічаюць жыхары райцэнтра А. Жыгалюцкі, Л. Бурнастрова, А. Лейні і іншыя. Мастанкі кіраўнік калектыва—Соф'я Ніжэвіч. Новую пастаюнку артысты пакажуць у раёнцытні і радзе калгасу раёна.

Н. КАМІНСКІ, супрацоўнік Цэнтральнага дзяржаўнага архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі БССР.

ФЕЛЬТОН РЭДКІ ЭКСПАНАТ

Ірына Вячаславаўна Рагальская, дырэктар Бабруйскага краязнаўчага музея, каторы ўжо раз трымала прамову перад сваімі таварышамі па службе:

— Галоўнае — не хвалівацца! — гаварыла яна. — Вытрымка і яшчэ раз вытрымка! Прэч пашчэрства і разгубленасць! За дзевяць год мы дастаткова загартваліся, каб узяць штурмам гэтую бюракратычную крэпасць, каб зламаць валакіту. Сід у нас дэстакова, вопыту таксама. Наперад, таварышчы! Музея разыходзіліся па аллехах, узбройваліся самаіскімі і пачыналіся... чарнапраціць у адрасы многіх устаноў... Расстаўшымі сілы, сама Ірына Вячаславаўна накіравалася каторы ўжо раз штурмавала гораўскай і гарком партыі, маючы на ўзбраенні агністую папку пастаюну, адносіны, распаралжэнняў, рашэнняў, копіі дакладных запісак і да тэго падобнай канцляўскай «цяжкай артылерыі» шматлікіх абласных і рэспубліканскіх устаноў.

А загартуе сьер-бор яшчэ ў красавіку 1947 года, калі, згодна з санкцыяй былога пракурора горада, у памяшканні музея пасіўнасць з сьмэй грамадзінні Коган І. А. Маючы дазвол пракурора заняць 24 квадратныя метры, Коган не абмежавваўся гэтым і ў сужымым пакоі, вырашыўшы свае «экспанатны» кастрылі, павялічыўся пэтым і ў сужымым пакоі, вырашыўшы, што на большай прасторы лягчы будзе абараніць свай самаўпраўста.

Дырэктар музей падала на Когана ў суд, прасіла вызваліць памяшканне ад квартаранта.

18 мая 1949 года народны суд 2-га ўчастка Бабруйска вынес рашэнне аб вызваленні Когана і яго сьм'і з будынка музея. Гораўскаму са свайго боку ў чэрвень таго-ж года вырашыў даць Когану каацэру ў іншым месцы пры ўмове... «назубнасці жыллёвай плошчы».

Вось гэтая апошняя агаворка і была ў сапраўднасці пустой абяцанкай, не абмежаванай часам. Праходзіў год-другі, а для пераказанца Когана гораўскаму ніяк не мог адшукаць «назубнасці жыллёвай плошчы». Пазней у Бабруйску ліквідаваўся музей, а аднак гораўскаму заставаў музей адным і тым-жа.

— Пачакайце! Больш іярпелі, менш засталася. Прыдзе час — разгартуемся!

Тым часам музей бяскожна пасылаў у розныя ўстановы пісьмы — іх набралася больш п'яцідзесяці.

І вёс І. Рагальская ў кабінце старшын гораўскаму кам. тав. Рэзаніава.

— Вам давалі летас каробку старога дома? — грывіць Мікалай Сямёнавіч. — Чаму, пытаю, не занялі? Мелі-б пашуку, як пайсці! А цяпер аспрычаеце нейкіх 50 квадратных метраў! Саромеліся-б!

— Але-ж на рамоні той каробкі трэба не менш поўмільёна рублёў, — запрывчыла Ірына Вячаславаўна.

— Яшчэ большым сорама! — не заласца Рэзаніаў. — Такая багатая арганізацыя і не знойдзе нейкіх поўмільёнычкі!

Запыніўся Рэзаніава не ўдалося, і дырэктар музея ідзе да сакратара гаркома партыі тав. Зініна.

— Ды што вы мне паказваеце гэтую папку з перапіскай, — спакойна гаворыць Пётр Іванавіч і гэтак-жа спакойна разважыць рукамі, — Мы на бюро абмяркоўвалі... Вынеслі адпаведнае рашэнне... Аднак разумеюць — гарком не займаецца квартэрнымі пытаннямі, гэта справа гораўскаму. Былі там? Не дамагло? Што-ж, звяртайцеся тады ў рэспубліканскія ўстановы, а мы, напэрае, бездапаможныя ў гэтым.

Тым часам Бабруйскі музей знаходзіцца ў пэсіі і крыўдзе. Усе калідоры музея завалены экспанатамі, а аддзел «Пасляваеннае сацыялістычнае будаўніцтва» зусім няма дзе размясціць.

Па сённяшні дзень пачынае бесслаўна валакіта адносна памяшкання музея. Чаго добрага, усё гэта дзесяцігадовая гісторыя можа трапіць у музей, як рэдкі экспанат бюракратыі...

Масавым тыражом выданыя таксама два агляды літаратуры та тэм: «Глянеце — магучыя сродак уздому ўраджаінасці», «У дапамогу політэхнічому навучанню».

На здымку: сцэна са спектакля «Дун-до Маро» Петрун'ена — Міра Ступіна, Помет — Позаў Лаўрачыч.

У пісьменнікаў Чэхаславакіі

Па старонках газеты LITERARNI NOVINY

Як паведамлялася ўжо ў нашым друку, у Празе з 22 па 30 красавіка праходзіў Другі з'езд чэхаславакіі пісьменнікаў, у рабоце якога прынялі ўдзел звыш 500 работнікаў літаратурнага фронту краіны. На з'ездзе прысутнічалі дэлегацыя ЦК Комуністычнай партыі Чэхаславакіі, а таксама госці з многіх краін свету.

З'езд заслужаў даклады старшын Саюза чэхаславакіі пісьменнікаў Яна Дрыла аб праблемах чэхаславакіі літаратуры, сал вачкага пісьменніка Карла Розенбаума «за далейшае збліжэнне і творчае супрацоўніцтва чэшскай і славацкай літаратуры, Марыя Майеравай і Юлія Горака аб літаратуры для дзіцей і юнацтва, Валыава Невале «Аб некаторых праблемах сучаснай славацкай прозы, крытыка Францішка Бурыліка «За праўдзівае і яркае адлюстраванне нашай рэчаіснасці», а таксама Міласлава Стэгіліка «Аб становішчы і задачах чэшскай драматуры».

Асабліва бурна і спрэчкі выклікалі даклады В. Мінаха і М. Стэгіліка.

Як некаторыя ўяўляюць сабе культ асобы.

Малюнак В. Вайскоўца. З чэхскага штотдзённіка «Літаратурныя навіны».

В. Мінах крытычна апаіў вынікі працы славацкіх пісьменнікаў за апошнія гады. Ён адзначаў, што ў той час, як жыццё ішло наперад шматлікімі крокамі, славацкая літаратура была ў хвасце падзей. Немалява доля віны за гэта кладацца на крытыку, якая патрабавала, каб літаратура прыкмыла неадумна, зыходзіла не а праўды жыцця, а з выдуманых «адыдаў».

У сувязі з гэтым Мінах пытаецца: «Мы гаворым, што мастак павінен адлюстроўваць жыццёвую праўду, але што яна сабою прадстаўляе?». І адказвае: «Існае ўсеагульнае навуковае праўда аб жыцці, але гэтая праўда не можа і не павіна скоўвацца ў адыдаў пашыраме». Літаратура павіна адлюстроўваць індывідуальную жыццёвую праўду, а не апырнуцца ў адыдаў аб ім. Працэс тыпізацыі застаецца такім, як яго вызначыў Горкі: ад канкрэтнага да агульнага, ад агульнага да канкрэтнага. Але атрымліваецца так, што канкрэтнае ўнікала з агульнага, падпарадкоўвалася яму, траціла сваю індывідуальнасць, а значыць, і праўдзівае. «Пад наіскіам усеагульнай праўды аб класавай барацьбе мы вядзі сваіх герояў такіх шпяхам, які ўжо не хваліваць нават нас саміх. Гублялася абычкая героя, а разам з ім і аўтарская індывідуальнасць. Многія героі нашых кніг падобны адзін на аднаго не таму, што жывуць у адзін час, а таму, што павіны жыць у межах, якія ім загадала вызначыла ўсеагульнае праўда. Выключнасьць лёсу героя была смерцальным грэхам, але імен».

— Няўдзячная! Служыў табе так перна, а ты цяпер ад мяне адмаўляеся.

Малюнак О. Штэмбера. З чэхскага штотдзённіка «Літаратурныя навіны».

Гастролі югаслаўскага тэатра

21 мая ў Маскве пачаліся гастролі Югаслаўскага драматычнага тэатра (г. Белград). Была паказана камедыя шышавільнага югаслаўскага драматурга XVI стагоддзя Марціна Држача «Дун-до Маро». Гэты спектакль, пастаўлены ў 1949 годзе, карыстаецца вялікім поспехам у гледанню. Ён паказваўся ўжо больш 250 разоў і да гэтага часу не сыходзіць са сцены.

Дзеянне камедыі адбываецца ў Рыме, куды ў пошуках свайго сына прыязджае дуброўніцкі купец Дундо Маро. Цэнтральнае месца ў спектаклі займае вобраз слугі Помета, ролю якога выконвае артыст Позаў Лаўрачыч. Артыст стварыў цікавы вобраз разумнага і дасціпнага чалавеча, у якім уасобіліся тыповыя рысы нацыянальнага характара.

Не менш поспех узяў таксама на долю артыстка Міры Ступіна, якая іграе ролю служанкі Петрун'ены.

З цікавасцю сустраля масквыя другі гастролны спектакль югаслаўскіх артыстаў — «Егор Булдыч і іншыя».

Югаслаўскі тэатр — малады, але за час свайго існавання ён паставіў ужо сорака спектакляў. Восем з іх ажыццэвалены па п'есам рускіх драматургаў.

Масквыя з вылікай цікавасцю сустраля спектаклі югаслаўскіх артыстаў. Пасля заканчэння гастролу ў Маскве тэатр пажажа свае спектаклі ў Горкі, Ленінградзе і Кіеве.

на асаблівасці і выключнасці з'яўляцца адным з законаў мастацтва». Тры стандартныя тыпы герояў: стаючы,